

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Προϊστορικό εργαστήριο μεταλλουργίας

Αποκαλύφθηκε πρόσφατα στην περιοχή Λαμψικά – κατά τη διάρκεια των έργων στη λεωφόρο Βάρης-Κορωπίου – και έχει ήδη μεταφερθεί στο Μουσείο της Βραυρωτίας. Το εύρημα παρέχει σημαντικά στοιχεία για την τεχνική παραγωγή αργύρου στην πρώτη φάση της πρώιμης εποχής του Χαλκού, τεχνική που διαφέρει από εκείνη που χρησιμοποιούσαν στην κλασική περίοδο. Σύμφωνα με τα έως τώρα δεδομένα, το μετάλλευμα από το οποίο εξαγάντο το πολύτιμο μέταλλο προερχόταν από την περιοχή του Λαυρίου.

Ένα πλοίο-μυστήριο στο Ρέθυμνο

Η θάλασσα εξέβρασε σχετικά πρόσφατα στην Επισκοπή Ρεθύμνου ένα περίεργο σκαρί πλοίου, κατασκευασμένο από καλής ποιότητας ξύλινα και ηλικίας 100 τουλάχιστον χρόνων, το οποίο κρύβθηκε μάλιστα από την αρμόδια Εφορεία Ενόπλιων Αρχαιοτήτων πολιτιστικού αγαθού – σύμφωνα με το νόμο 3028/02 που υπαγορεύει την κήρυξη ναυαγίων 50 και πλέον χρόνων.

Αρχαίο τάφοι στις Σέρρες

Στην περιοχή του Νέου Σκοπού Σερρών αποκαλύφθηκαν τάφοι αρχαίας νεκρόπολης, οι οποίοι χρονολογούνται από την αρχαϊκή έως την ελληνοϊταλική περίοδο. Τα κτεριστά τους, κυρίως χάλκινα κοσμήματα και πήλινα αγγεία, μεταφέρθηκαν στο Αρχαιολογικό Μουσείο Σερρών, ενώ έγιναν στο παρεμπιμπάν αν θα συνεχιστούν οι ανασκαφές στην περιοχή, καθώς μεγάλο τμήμα της προκειται να χρησιμοποιηθεί για την ανέγερση κτιρίων Νηπιαγωγείου.

Μικηναϊκός τάφος στον Βόλο

Σημαντικό εύρημα: ασύλητος (πιθανότατα) θωρακτός μικηναϊκός τάφος βρέθηκε στον Βόλο. Σε λίγο θα ανουχτεί, οπότε ίσως μάθουμε πολλά για την εποχή του και το πολιτισμικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται...

Κούρος στη Χίο

Ημίεργος κορμός αγάλματος κούρου –του μοναδικού σε φυσικό μέγεθος που έχει έως σήμερα βρεθεί στο νησί της Χίου– ήρθε στο φως κατά τη διάρκεια σωστικών ανασκαφών στο Εμπορικό της Χίου, πολύ κοντά στο ιερό του Λιμανίου που ταυτίζεται με εκείνο της θεάς Αρτεμης.

Βυθισμένο δάσος

Ο κόλπος στο Σίγρι της Μυτιλήνης πρόκειται να μετατραπεί σε υποθαλάσσιο πάρκο, προκειμένου να μπορούν να θαυμάζουν οι επισκέπτες τους καταπνιγμένους κορμούς του απολιθωμένου δάσους, οι οποίοι στέκονται ακόμα όρθιοι σε μικρό βάθος (2,5-5 μ.). Πάνω από 50 γένη και είδη δέντρων έχουν εντοπιστεί, κάνοντας γνωστό στις σύγχρονες γενιές πως ήταν το δάσος περίπου 20 εκατομμυρίων χρόνια πριν, προτού δηλαδή το Αιγαίο πέλαγος αποκτήσει τη σημερινή του μορφή. Έχουν εντοπιστεί άλλες 12 θέσεις με απολιθώματα – ανάμεσα στις πολλές που υπάρχουν ακόμα.

Η Ζαφωρά ως φαρμακευτικό βότανο

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της μελέτης του καρδιολόγου Γκρότον Μπεντρίκος και της ιστορικού τέχνης Ζουζάν Φερέντε –δημοσιευμένα στο περιοδικό *Perspectives in Biology and Medicine*– τα βότανα Ζαφωρά βότανο, μεταξύ των οποίων και η Ζαφωρά ή ζαφωρά, χρησιμοποιούνται για φαρμακευτικούς σκοπούς πολύ πριν από το 1000 π.Χ. όπως πιστευόταν έως σήμερα. Αποδείξη και η διάσημη τοιχογραφία με τις κροκοιλευκτικές της Σαΐτης 3 στον προϊστορικό οικισμό Ακρωτηρίου Θήρας, έργο που χρονολογείται πριν από την ηρακλειδική έκρηξη του 17ου αιώνα π.Χ. Σ' αυτήν απεικονίζονται όλα σχεδόν

τα στάδια παραγωγής της Ζαφωράς αλλά και μια γυναίκα που χρησιμοποιεί Ζαφωρά για τη θεραπεία του ποδιού της που αιμαραγεί.

Ταφικό μνημείο

Μια πρωτότυπη μελέτη του Antonio Corsi («A funerary monument made by Praetilex», *Nismatica e antichita classica* XXXII, σ. 65-78) για ένα ταφικό μνημείο που, κατά τον Παισανία είχε φιλοτελεγηθεί από τον Πραξίτηλη και ήταν στήμένο στο δρόμο που οδηγούσε από τον Πειραιά στη Ιερή Πύλη της Αθήνας (*Παισανίου Ελλάδος Περιήγησις* 1.2.3), περιέχει ενδιαφέροντα συμπεράσματα για το έργο του μεγάλου αθηναίου γλύπτη και το ρόλο του στην πολιτική και κοινωνική ζωή της πόλης, κυρίως κατά το πρώτο μισό του 4ου αι. π.Χ.

Μεγαλύτερο με μήκος της αρχαίας τριήρους

Στο συμπέρασμα αυτό οδήγησαν τον δανό αρχαιολόγο Μήνιο Λοβέν και την ομάδα του οι ερευνητές τους στους αρχαίους ναυπηγούς της Ζέας Πειραιά. Το μήκος λοιπόν της αρχαίας τριήρους ήταν πιθανότατα από 42,7 έως 44,7 μ. και όχι 37 μ. όπως πιστευόταν έως σήμερα.

Τα γαϊδουράκια των Φαραώ

Η πρόσφατη αποκάλυψη οστών από δέκα γαϊδουράκια σε τάφους δίπλα σε εκείνον αιγυπτιακού βασιλιά, που έζησε 5.000 περίπου χρόνια πριν, έχει οδηγήσει τον επικεφαλής των αιγυπτιακών αρχαιοτήτων στην άποψη ότι τελικά οι Φαραώ χρησιμοποιούσαν τα ευγενή τετράποδα για τις μετακινήσεις τους και όχι υπηρετές που υποβάσταζαν ειδικά για το σκοπό αυτό κουβούκλια.

Ο αιγυπτιακός σκύλος

Με την ευκαιρία της έκθεσης «Η μυστική Αίγυπτος. Άγνωστες εκδόσεις της αρχαίας Αίγυπτος στο Ροβέρτο» (Βόρεια Ιταλία), αποκάλυφθηκε πως, από τα αρχαία χρόνια, η ράτσα των σκύλων που απεικονίζονται στα αιγυπτιακά μνημεία έχει διασωθεί στη Σικελία! Οπότε, οι αναπαυχοί αρχαιολογότες κυνόφιλοι σπεύσεται να αποκτήσει έναν αιγυπτιακό σκύλο...

Νέες απόψεις για τους Βικίνγκς

Η έλλειψη γραπτών τεκμηρίων έκανε παλαιότερα τους επιστημονες να θεωρούν τους Βικίνγκς βάρβαρους. Σήμερα η άποψη αυτή έχει αναθεωρηθεί και η κοινωνία των Βικίνγκς θεωρείται μάλιστα ως η δημοκρατικότερη της εποχής της.

Αρχαιότερος πολιτισμός στις Ανδεις

Στο τέλος 409 του γαλλικού περιοδικού *Archéologie*, διαβάσαμε ένα πολύ ενδιαφέρον άρθρο για την ανακάλυψη ενός αρχαιότερου πολιτισμού (4.500 ετών) του δυτικού Αμαζονίου. Η ανακάλυψη αυτού του αρκετά εξελιγμένου πολιτισμού του 2500 π.Χ. φέρνει στο προσκήνιο τα προβλήματα της προκολομβιανής χρονολόγησης και της θεωρίας της κατοίκησης στην περιοχή των Ανδών.

Τα αρχαιότερα κοσμήματα;

Αν αποδεχτούμε σωστές οι υποθέσεις των επιστημόνων σχετικά με τη χρονολόγηση λειψάνων πιθανότατα κάποιων κοσμημάτων (41 διάτρητα κελύφη από ποταμιά αλιγκάρια), τότε μπορούμε να πούμε πως στο σπήλαιο Μπλάιμπος της Νότιας Αφρικής, στις όκτες του Ινδικού Ωκεανού, βρέθηκε ένα από τα αρχαιότερα (κατά 30.000 χρόνια) δείγματα έκφρασης της τέχνης της κοσμηματοποιίας.

Στην αρχαία Αίγυπτο πρωτοεμφανίστηκε η βουβωνική πανώλης

Αυτό υποστηρίζει σε σχετική έρευνα της δημοσιευμένη στο *Journal of Biogeography* η Έυα Παναγιωτοπούλου. Η ασθένεια μεταδόθηκε από τρωκτικά του Νείλου σε μαϊουρές επιήμες, τρωκτικά που, καθώς ζουν κοντύτερα στον άνθρωπο, του μετέδωσαν τη βουβωνική πανώλη, ειδικά όταν άρχισαν να δημιουργούνται πόλεις στην Αίγυπτο.

πτο του 3500 π.Χ. Μάλιστα η ερευνητρια ανακάλυψε και την ύπαρξη ψύλλων –επίσης ξενιστών της ασθένειας– σε οικισμό του 14ου αιώνα π.Χ. στην Αμάρνα της Αιγύπτου.

Ο Νώε και η Ιστορία

Όλο και περισσότερο τα τελευταία χρόνια, πολλοί επιστήμονες επιχειρούν με τις έρευνές τους να ανακαλύψουν τις ιστορικές ρίζες επεισοδίων που από πολλούς θεωρούνται μυθικά ή φανταστικά. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η ιστορία της Κιβωτού του Νώε. Διάφορα ευρήματα έχουν οδηγήσει τους ειδικούς στην ταύτιση του Νώε με έναν σουμερίο βασιλιά, ο οποίος είχε πλούσια εμπορική δραστηριότητα, εδράζοντας κυρίως ζωά και δημητριακά μέσω του ποταμού Ευφράτη. Μια καταγίδα προκάλεσε καταστροφική πλημμύρα στην περιοχή περίπου 5.000 χρόνια πριν, οπότε ένα από τα πλοία του βασιλιά και το φορτίο του παρασύρθηκε ως το σημερινό Μπαχρέιν – και όχι στο όρος Αράράτ, όπως αναφέρεται σε βιβλικό επεισόδιο της Γενέσεως. Το περιστατικό αυτό φαίνεται ότι έμεινε στη μνήμη των επόμενων γενών, που έπλασαν συναρπαστικές ιστορίες. Μεταξύ τους αυτή της Κιβωτού του Νώε ή του Επους του Γκιλγκαμές, στην οποία επιτίθεται ο θεός εδαιοποιούν τον ήρωα για την επείγουσα πλημμύρα και του αναθέτουν την κατασκευή ενός πλοίου-κιβωτού σωτηρίας για όλα τα ζωντανά είδη.

Ο Ντα Βίντσι και το πλαστικό

Σε πειράματα βασισμένα σε χειρόγραφο του Λεονάρντο Ντα Βίντσι, στρογγίλει η άποψη του καθηγητή Αλεσάντρο Βετσότι –διευθυντή του Μουσείου Ideale στο Βίντσι– ότι ο καλλιτέχνης είχε καταφέρει να κατασκευάσει ένα είδος πλαστικού ή άβραστον υαλού. Μεγάλο μέρος των υλικών που χρησιμοποιήθηκαν στα πειράματα αναπαγωγής των κατασκευών του Ντα Βίντσι ήταν φυσικής προέλευσης, ενώ το τελικό προϊόν θυμίζει αρκετά το βακελίτ, συνθετικό πλαστικό ή κατασκευή του οποίου χρονολογείται στις αρχές του 20ου αιώνα.

Πυρκαγιά στη Μονή Χελανδαρίου

Η μεγάλη πυρκαγιά που έπληξε τον περασμένο Μάρτιο την ιστορική Μονή Χελανδαρίου στο Άγιον Όρος, κατέστρεψε δυσεύχως τέσσερα παρεκκλήσια με τοιχογραφίες του 17ου και 18ου αιώνα, το Αρχονταρικό, κελιά μοναχών κ.ά. Ευτυχώς διασώθηκαν τα κινητά κειμήλια, ενώ η φωτιά όρισε οδικά πολύ σημαντικά κτίσματα της Μονής, όπως η Τράπεζα και το Καθολικό με τις περιήριμες τοιχογραφίες του Μανουήλ Πανσέληνου. Καθώς μάλιστα, όπως φαίνεται, ο σκελετός του μοναστηριακού συγκροτήματος δεν έχει υποστεί σοβαρές ζημιές, πολλές είναι οι πιθανότητες να διατηρηθεί αναλλοίωτη η αρχιτεκτονική του μορφή μετά τις αναστηλωτικές επεμβάσεις.

Ολυμπία 2004

Ολοκληρώθηκε με επιτυχία τον περασμένο Μάρτιο το διετές πρόγραμμα «Ολυμπία 2004». Μεταξύ άλλων περιλάμβανε εργασίες ανάδειξης του αρχαιολογικού χώρου της Ολυμπίας, καθώς και ανακαίνισης τόσο του κεντρικού Αρχαιολογικού Μουσείου όσο και του παλαιού μουσείου της Ολυμπίας, ενός νεοκλασικού κτίριου που μετατράπηκε σε Μουσείο των Ολυμπιακών Αγώνων.

Επιτεύχου!

Ο αρχαιολογικός χώρος της Κορίνθου, σημαντικός για την Ιστορία, τον πολιτισμό και την τέχνη, είχε μείνει ξεχασμένος εδώ και χρόνια από το ελληνικό Κράτος, με αποτέλεσμα να οδηγηθεί στη φθορά και την υποβάθμιση. Σύντομα πρόκειται να συντηρηθεί και να αναδειχτεί και πάλι.

Ευρήματα και απαλλοτριώσεις

Κοντά στα Αρχαιολογικά Μουσεία της Πάρου, στην περιοχή Άγιος Παντελεήμων, εδώ και χρόνια ανασκάπτεται ένα σημαντικό αρχαίο νεκροταφείο, των αρχόντων της πόλης. Τα ευρήματα που έχουν ερθεί στο φως πολλά και σημαντικά: κυκλικό βαθμιδωτό μνημείο ή η-

ρώο, αναθηματική ενεπίγραφη μαρμάρινη στήλη, αφιερωμένη από αθλητή σε ανάμνηση νίκης του στο αγώνισμα του σταδίου, επιτύμβιες στήλες, τμήματα αγαλμάτων της αρχαϊκής και κλασικής περιόδου, εξαιρετικής τέχνης κορμούς αρχαϊκής Γοργούς, που χρησιμοποιούνταν ως κεντρικό ακρωτήριο ναού κ.ά. Παρ' όλα αυτά, τουλάχιστον μέχρι πριν από λίγους μήνες, το πρόβλημα της μη απαλλοτριώσεως του χώρου από το Υπουργείο Πολιτισμού δεν είχε ακόμα επιλυθεί.

Τα ευρήματα του ΜΕΤΡΟ στην Πανεπιστημιακή Πυλωνα

Από τον Φεβρουάριο του τρέχοντος έτους λειτουργεί στην Πανεπιστημιακή Πυλωνα μια πρωτότυπη και πολύ διδακτική υπαίθρια έκθεση. Τίτλος της «Από το Σύνταγμα στο Πανεπιστήμιο», καθώς περιλαμβάνει αρχαιότητες που βρέθηκαν κατά τη διάρκεια των έργων για την κατασκευή του ΜΕΤΡΟ μπροστά από τον Άγιο Στράτιωτή, κατά μήκος της Λεωφόρου Αμαλίας. Ανάμεσά τους, ένα αντίγραφο αρχαίου χυτηρίου χάλκινου αγαλμάτιου, μικρό μέρος ετεταμένου ρωμαϊκού βαλανείου, τρεις σαρκοφάγοι, τμήμα της αρχαίας οδού αλλά και του Πεισιστράτη Υδραγωγείου.

Προστατευμένα για τα γλυπτά της Ακαδημίας Αθηνών

Τα τελευταία χρόνια του απούσσιου έργου που επιτελούνται την τελευταία δεκαετία για τη «Διάσωση, αποκατάσταση και συντήρηση των οκτώ αετωμάτων της Ακαδημίας» παρουσιάστηκαν σε εκδήλωση στην καμάση αίθουσα της Ακαδημίας Αθηνών τον περασμένο Φεβρουάριο. Ανάμεσα στις σωτηρίες για τα σημαντικά αυτά έργα επιμάρτυσε και η τοποθέτηση ενός πολύ λεπτού πλέγματος από πλαστικό-μη ορατού όμως από το θεατή– για την απομάκρυνση των πτηνών.

Πλήρης εικόνα του βυζαντινού πολιτισμού

Για το Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού Θεσσαλονίκης τη νέα χρονιά σηματοδοτήσαν τα εγκαίνια τον Ιανουάριο δύο ακόμα εντυπιαστικών εκδηλώσεων, που ήρθαν να προστεθούν στη μόνιμη έκθεση του Μουσείου. Η δέκατη έκδοση στη σχετική ενότητα («Το Βυζάντιο μετά το Βυζάντιο: η βυζαντινή κληρονομιά μετά την Άλωση, 1453-19ος αιώνας») και η ενδεκάτη («Ανακαλύπτοντας το παρελθόν») ολοκληρώθηκαν την εικόνα του επισκέπτη για τον βυζαντινό πολιτισμό.

«Μετατροπές» σε έργο του Κωνσταντινίδη

Οι αλλαγές που πρόκειται να πραγματοποιηθούν κυρίως στις όψεις του Αρχαιολογικού Μουσείου Ιωαννίνων, έργου του μεγάλου αρχιτέκτονα Άρη Κωνσταντινίδη και εξαιρετού δείγματος κτίριου με χρήση Μουσείου, αποτέλεσαν πριν από μήνες το θέμα επιστολής του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων προς τον τότε Υπουργό Πολιτισμού. Οι μετατροπές που προβλεπόνταν από τη σχετική μελέτη επέτασσες και εκσυγχρονισμού του Μουσείου –που έχει ενταχθεί στο Γ' Κοινοτικό Πλάνο Στήριξης– διαταράσσονταν σημαντικά τον αρχιτεκτονικό δομή αλλά και τη χρηματική λειτουργία του κτίριου. Ελπίζουμε τα αιτήματα για αναπροσαρμογή της μελέτης και άμεσο χαρακτηρισμό του κτίριου ως διατηρητέο, προκειμένου να διατηρηθεί η «μοναδική αρχιτεκτονική του ποιότητας», να εισακουσθούν από τους αρμόδιους...

Πανελλήνια Ιερά και Αγώνες

«Πανελλήνια Ιερά και Αγώνες: τα νέα δεδομένα των ερευνών» ήταν ο πλήρης τίτλος του τρίτου κατά σειρά κύκλου μαθημάτων που διοργάνωσε πρόσφατα η Ελληνική Εταιρεία για την Προστασία του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Οι ομιλίες αναφέρονταν στα Πύθια, τα Ισθμια, τα Νέμεα, τα Παιονία αλλά και τους Ολυμπιακούς Αγώνες, θέματα που παρουσιάσαν ενδιαφέρον, ειδικότερα μάλιστα και λόγω γεγονότων επικαιρών, όπως οι Ολυμπιακοί Αγώνες που διοργανώθηκαν στη χώρα μας τον ερχόμενο Αύγουστο. Για πληροφορίες, τηλ.: 210-3225245, 210-3226693.

Ελληνικά αγγεία

Στο Μουσείο Καβέ της γαλλικής πόλης Αβινιόν, παρουσιάστηκε η διεθνής επιστημονική έρευνα που πραγματοποιείται από ομάδα συντηρητών (Βέλγιο, Γάλλοι, Γερμανοί, Ελβετοί, Ελληνοί, Ισπανοί και Ιταλοί) σχετικά με τα αρχαία ελληνικά αγγεία.

Το Έργον της Αρχαιολογικής Εταιρείας

Την Κυριακή, 25 Απριλίου 2004, παρουσιάστηκε το Έργον της Αρχαιολογικής Εταιρείας κατά το έτος 2003 από τον γραμματέα της Βασιλείας Πετράκο. Επίσης, τον Μάιο πραγματοποιήθηκε η καθιερωμένη στη χώρα πώληση σε μειωμένες τιμές δημοσιευμάτων της Αρχαιολογικής Εταιρείας, αλλά και παλαιών βιβλίων και περιοδικών (Μεγάλη Αίθουσα του Μεγάρου της Αρχαιολογικής Εταιρείας, 12-15.5.2004).

Αφιέρωμα στην αρχαία ζωγραφική

Πραγματοποιήθηκε πρόσφατα στο Μουσείο του Λούβρου και περιέλαβε πολλές και ενδιαφέρουσες εκδηλώσεις: σειρά διαλέξεων με τίτλο «Η «ευρεση» της αρχαίας ελληνικής ζωγραφικής, από την Αναγέννηση μέχρι σήμερα», δύο ημερίδες με θέμα «Πρόσφατες ανασκαφές στη Βόρεια Ελλάδα» (27-3.2.004) και «Το χρώμα στον αρχαίο ελληνικό κόσμο» (10-4.2004), καθώς και την έκθεση «Η ζωγραφική σε πέτρα στην αρχαία Ελλάδα» (10.3.-3.5.2004).

Μουσείο Ισλαμικής Τέχνης

Ένα παράθυρο επικοινωνίας με τον κόσμο της Ανατολής ανοίγει το Μουσείο Μπενάκη με την ολοκλήρωση του Μουσείου Ισλαμικής Τέχνης, έργου μείζονος πολιτισμικής αλλά και πολιτικής σημασίας. Λίγο πριν από τη γιορτή της 1ης Μαΐου των εγκαινίων του, που θα γίνουν το καλοκαίρι του 2004, οι συντελεστές της Διεύθυνσης του νέου Μουσείου παρουσίασαν λεπτομερώς το δημοσίωμά τους, από την αρχική σύλληψη του έως και την ολοκλήρωσή του. Οι συλλογές ισλαμικής τέχνης του Μουσείου Μπενάκη καλύπτουν χρονικά δεκαετίες αιώνων καλλιτεχνικής δημιουργίας – από τον 7ο έως τον 19ο – και περιλαμβάνουν έργα κεραμική, μεταλλοτεχνία, χρυσοσκόπι, έμβολογλυπτική, υαλογραφία, υφαντική, οστέινα αναγλυφικά, επιτύμβιες στήλες και όπλα, που καταλαμβάνουν σε τέσσερις μεγάλους εκθεσιακούς χώρους συνολικής έκτασης 1.000 τ.μ. Το πρωτότυπο αυτό μουσείο, από τα λίγα του δυτικού κόσμου, θα στεγαστεί στο νεοκλασικό κτίριο συγκρότημα του Κεραμεικού, επί των οδών Αγίου Ασωμάτων 22 και Διπύλου 12, που εδρεύει στο Μουσείο Μπενάκη ο Δήμος Ευαγγελίας Κατί τη διάρκεια των οικοδομικών εργασιών, στη στάθμη των θεμελίων του κτιρίου, βρέθηκε τμήμα από το αρχαίο θέατρο της Αθήνας, ομαδομένο σε καλή κατάσταση και σε αρκετά μεγάλη έκταση. Αφού ανασκαφικές, ενσωματώθηκε ως θέαμα στο υπόγειο του μουσείου.

Αργυρώ Μαυροζούμη

Προκήρυξη ερευνητικού προγράμματος Ι.Κ.Δ. 2004

Το Ινστιτούτο Κρητικής Δίκαιου προκηρύσσει την εκτέλεση του επιστημονικού ερευνητικού προγράμματος έτους 2004, στο οποίο περιλαμβάνονται τα θέματα-έρευνες: α) Νοταρικά έγγραφα Βενετοκρατίας, β) Νομικοιστορικά έγγραφα Τουρκοκρατίας, γ) Επανάσταση Θεσπρωίου 1905.

Στο πλαίσιο του προγράμματος το Ι.Κ.Δ. θα δέχεται προτάσεις για εκπόνηση ερευνητικών συγγραμμάτων ερευνητών από ερευνητές επιστημονικής ανέλιξης εδωκότα, μέχρι και 30 Ιουνίου 2004, στα γραφεία του (οδός Νεαράδου 15, 71314 Κανία, τηλ. 28210-55787, e-mail: ikd@cha.forthnet.gr). Ο πρόπολοισμός για το παραπάνω πρόγραμμα ανέρχεται σε 5.000 € για την κάθε έρευνα.

Άριστη πρωτοβουλία

Η Ελληνική Εταιρεία και ο Δήμος Ψυχικού οργάνωσαν πολυδιάστατη έκδηλωση, στην οποία φωνογραφική έκθεση ημιήμερων με σύνθημα γάπη στην παρέμβαση της Ελληνικής Εταιρείας, προβολές ταινιών και εκπαιδευτικά προγράμματα βοήθησαν το κοινό να εκτιμήσει –ώστε τελικά να προσταθεί– το περιβάλλον και την πολιτιστική μας κληρονομιά.

Αρχαιονωμία και αρχαιολογία στη Μέση Εκπαίδευση

Στις 14 Φεβρουαρίου 2004, στην Αίθουσα της Παλαιάς Βουλής, παρουσιάστηκε σε ημερίδα με τον παραπάνω τίτλο τα αποτελέσματα ομαδικού προγράμματος που ξεκίνησε περίπου τρία χρόνια πριν, το 2001. Πολυτιμίο καρπός του είναι τα πέντε διαθεσιμικά βοηθήματα εγχειρίδια για το Γυμνάσιο, γραμμένα από διακεκριμένους φιλόλο-

γους, που στόχο έχουν να συμβάλουν στη διόρθωση σφαλμάτων του παρελθόντος. Η εκμετάλλευση της ελληνικής αρχαιότητας από το νεοελληνικό κράτος, πολλές φορές με τέτοιο τρόπο ώστε τελικά η αρχαιονωμία να ταυτίζεται με την αρχιονομία και τελικά να την «κατελύει», είναι ένα από αυτά.

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

«Αγώνας» στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο

Στο πλαίσιο της Πολιτιστικής Ολυμπιάδας θα πραγματοποιηθεί η παραπάνω περιοδική έκθεση, την περίοδο περίπου που θα διεξάγεται στην Αθήνα οι Ολυμπιακοί Αγώνες (1 Ιουλίου-31 Αυγούστου 2004). Σπουδαία έργα γλυπτικής, αγγεία, νομίσματα και επιγραφές – από διάφορα μουσεία, ελληνικά και του εξωτερικού – θα καταμετρήθούν σε τέσσερις συνολικά ενότητες: α) Προσωποποίηση του Αγώνα, β) Μυθικοί Αγώνες, γ) Αγώνες του Σώματος και του Πνεύματος, δ) Αποθέηση.

«Κύπρος: χίλια κομμάτια μνήμης»

Πάνω από 400 αντικείμενα εξαιρετικής ομορφιάς και αρχαιολογικής αξίας, τα οποία χρονολογούνται από την εποχή του Χαλκού έως και τα πρώιμα μεσαιωνικά χρόνια περιελήφθησαν στην έκθεση με τίτλο «Κύπρος: χίλια κομμάτια μνήμης. Συλλογή Ζιντλή» που εγκαινιάστηκε στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης στις αρχές του περασμένου Μαΐου. Τα αντικείμενα της έκθεσης προήλθαν από τη σημαντική συλλογή του Θανάη Ζιντλή, ο οποίος προχώρησε στο δανεισμό 700 αντικειμένων – από όλα συνέλεξε τις τελευταίες δεκαετίες – στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης, για τα επόμενα 25 χρόνια. Στις αίθουσες της έκθεσης μπορεί κανείς να θαυμάσει αντικείμενα μεταλλοτεχνίας, κεραμική, χρυσοσκόπι, χροστικά αντικείμενα και κτερίσματα. Επίσης, τα μοναδικά σταυροεπιχία ειδώλια από μικρόδωλο καθώς και σπάνια σανιδόμορφα ειδώλια. Εδώ θα πρέπει να τονιστεί ότι η φιλοξενία των κυπριακών αντικειμένων στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης δίνει τη δυνατότητα στην επισκόπησή για τα αντιπροσώβολα με άλλα εκθέματα της ίδιας περιόδου από τον ελλαδικό χώρο.

Στο ίδιο μουσείο πρόκειται να φιλοξενηθεί –αν όλα κυληθούν σύμφωνα με το πρόγραμμα– και δύο ακόμα ενδιαφέρουσες εκθέσεις: α) «Μεγάλη Ελλάδα: αθλητισμός και ολυμπισμός στην περιφέρεια του ελληνικού κόσμου» (Οκτωβρίου 2004), β) «Ελευθέρα: Πόλη-Ακρόπολη-Νεκρόπολη» (Νοεμβρίου 2004).

A. M.

Μεγάλοι περιηγητές

Το Μουσείο της Πόλεως των Αθηνών Βούρου-Ευταξία διοργάνωσε τον περασμένο Μάρτιο έκθεση με θέμα «Οι μεγάλοι περιηγητές της Αθήνας», αντλώντας υλικό κυρίως από τις μόνιμες συλλογές του. Η έκθεση αναφέρεται στους σημαντικότερους περιηγητές της Αθήνας από τον 15ο έως τον 19ο αιώνα και παρουσιάζει την αποτύπωση του οδοιπορικού τους στην Αθήνα μέσα από τα σχέδια και τις ελαιογραφίες τους. Στην πράξη ο ρόλος των περιηγητών είναι σημαντικός για δύο κυρίως λόγους: πρώτον γιατί ήταν εκείνοι που μετέφεραν με το λόγο και το έργο τους την εικόνα της Αθήνας στην Ευρώπη, και δεύτερον γιατί μας δίνουν την ευκαιρία να μάθουμε πως έβλεπαν οι ξένοι την Αθήνα. Σημαντικότερο έργο της έκθεσης θεωρείται ο μεγαλύτερος πίνακας που έγινε ποτέ για την Αθήνα (2.605,20 μ.), η ελαιογραφία του Jacques Carrey (1649-1726). Ο πίνακας –που είναι και τοπογραφικά ακριβής– απεικονίζει τον Παρθενώνα με στέγη, πριν από τους βομβαρδισμούς του Μοροσσί το 1687. Την έκθεση συνοδεύει διγλωσσός κατάλογος (ελληνικά-αγγλικά).

A. M.

Για την επιστροφή των γλυπτών του Παρθενώνα

«Η Επανάσταση των μαρμάρων του Παρθενώνα: πολιτιστική επιτυχία-ηττοστροφούσαν η έκθεση που φιλοενηθήκε από τις 24 Φεβρουαρίου έως τα τέλη Μαρτίου 2004 στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών. Την ευθύνη της διοργάνωσης της είχαν το Υπουργείο Πολιτισμού, το Ίδρυμα Μελίνα Μερκούρη και το Μέγαρο Μουσικής Αθηνών.

Πορφύρα

Στο Μουσείο του Λούβρου παρουσιάστηκε πολύ ενδιαφέρουσα έκθεση με θέμα την πορφύρα (21.11.2003-16.2.2004). Εβδομήντα εκθέματα, που χρονολογούνται από την ελληνιστική περίοδο της Αιγύπτου έως τον 18ο αιώνα, πιστοποιούν τη διάρκεια της αίγλης που είχε το πορφύρεο χρώμα και ο συμβολισμός του.

Ο Πικάσο και η Ελλάδα

Έργα ζωγραφικής, γλυπτικής και χαρακτηριστικής του μεγάλου ισπανού καλλιτέχνη, εμπνευσμένα από την αρχαία τέχνη –της αρχαϊκής κυρίως περιόδου– που άνηθες στον ελλαδικό αλλά και στον ευρύτερο μεσογειακό χώρο, πρόκειται να παρουσιαστούν το φετινό καλοκαίρι στην Ανδρό. Η έκθεση «Ο Πικάσο και η Ελλάδα» θα πραγματοποιηθεί υπό την αιγίδα της Πολιτιστικής Ολυμπιάδας στο Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης (27 Ιουνίου-26 Σεπτεμβρίου 2004).

ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Η Ναυπάκτος και η περιοχή της την περίοδο 1821-1941

Πρόκειται για το θέμα του τρίτου κατά σειρά επιστημονικού συνεδρίου που προγραμματίζουν η Εταιρεία Ναυπακτικών Μελετών και η περιοδική επιστημονική έκδοση *Ναυπακτικά* για το ερχόμενο φθινόπωρο (Ναυπάκτος, 15-17 Οκτωβρίου 2004). Ενδεικτικά αναφέρονται κάποιοι βασικοί θεματικοί άξονες (χωρίς ωστόσο να αποκλείεται να περιληφθούν στο συνέδριο και άλλα σχετικά θέματα): ιστορία, λαογραφία, νεότερη μνημεία, αγροτική οικονομία και επαγγελματική απασχόληση, γλώσσα-τοπωνυμικά-ταξιδιωτικά, λαϊκή τέχνη, ναυπακτικές προσωπικότητες-ευεργέτες, γεωγραφικά, οικονομικά, παιδαγωγικά-δάση, συνταξιομιοί-σύλλογοι. Η πρόθεσμη υποβολής αιτήσεων για ανακοίνωση στο συνέδριο λήγει στις 30.6.2004. Για περισσότερες πληροφορίες, τηλ.: 210-5222620.

Το αρχαιολογικό έργο στη Μακεδονία και τη Θράκη

Στο 17ο κατά σειρά αρχαιολογικό συνέδριο (12-14 Φεβρουαρίου 2004) παρουσιάστηκαν αρκετές ανακοινώσεις για σημαντικά ευρήματα: για το Ιερό του «Υψίστου Διός» στο Δίον Περίας, τους μακεδόνες πολεμιστές που βρέθηκαν θαμμένοι στο Αρχοντικό Πέλλας μαζί με τις συζύγους τους, με πλήρη πολεμική εξάρτηση και πολλά χρυσά κτερίσματα και κοσμήματα, τα ευρήματα ανασκαφής στην αρχαία Αγορά της Πέλλας –μεταξύ των οποίων ελεφαντοστέινο στυλοφόρο, ειδώλια Ερωτά και ζώων, μικρά έπιπλα–, τους πλούσιους κτερισμένους τάφους του 6ου και 5ου αιώνα π.Χ. στην αρχαία Σκάνη Χαλκιδικής, ευρήματα που φανερώνουν τις διατροφικές συνήθειες των αρχαίων κατοίκων του Αρχοντικού Γιαννιτών (πήλινοι φούρνοι, υπολείμματα δημητριακών) κ.α.

Ο ελληνικός πολιτισμός στην Ασία

Συμπόσιο με θέμα «Ανιχνεύοντας τον μετα-αλεξανδρινό πολιτισμό στην Ασία και τη Μέση Ανατολή» διοργάνωσε η Ένωση Κωνσταντινουπολιτών στις 15.3.2004. Ανάμεσα στους ομιλητές η και αρχαιολόγος Πότιστα Γρηγοράκου-Παρνασσού, που αναφέρθηκε στη μετὰ τον Αλεξάνδρου εποχή, με αφητηρία της περίπου 70 Αλεξανδρινές που ίδρυσαν στο πέρασμα του ο μακεδόνων στρατηλάτη. Σύμφωνα με την ομιλήτρια, ο ελληνικός πολιτισμός, που μεταλαμπαδεύτηκε στην Ασία από τους Μακεδόνες, έγινε αποδέκτης από τα ασιατικά φύλα, άκμασε και διήρκεσε για πολλούς αιώνες μετά την εκστρατεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου, μεταλλάσσοντας δημιουργικά τη Μέση Ανατολή, την Κεντρική Ασία έως και τα Βάθη της, στις Ινδίες. Η ομιλήτρια μάλιστα έκανε λόγο και για τα κινεζικά ελληνοβουδιστικά σφάλματα, ενώ υποστήριξε ότι η υπεροχή του ελληνικού πολιτισμού οδήγησε στην ενσωμάτωσή και στη διατήρησή του ανά τους αιώνες από τους λαούς της Ασίας, σε μια προσπάθεια να καταρριφεί η θεωρία που εμφανίζει τον Αλεξάνδρου ως αμοισαγή στρατηλάτη, που επέβαλε με τα όπλα τον ελληνικό πολιτισμό.

A. M.

Αρχαία γλυπτική

«Μέθοδοι προσέγγισης και έρευνας της αρχαίας ελληνικής και ρωμαϊκής γλυπτικής» τίτλοφορούσαν η διεθνής ημερίδα που διοργανώθηκε από το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών (Κεντρικό Κτίριο Πανεπιστημίου Αθηνών, 1 Απριλίου 2004). Οι ομιλητές, καταξιωμένοι στον τομέα τους επιστήμονες, φώτισαν με επιτυχία ποικίλες πτυχές του θέματος.

Ύφασμα, δέρμα, νομικά θέματα

Η συντήρηση υφάσματος, δέρματος και σχετικά νομικά θέματα αποτέλεσαν τους τρεις άξονες γύρω από τους οποίους κινήθηκαν οι πολύ ενδιαφέρουσες ανακοινώσεις διεθνούς εμβέλειου που διοργανώθηκε από το ελληνικό τμήμα του ICOM (Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο, 21-24 Απριλίου 2004).

Η Τέταρτη Σταυροφορία και οι επιπτώσεις της

Με το θέμα αυτό πραγματοποιήθηκε διεθνές συνέδριο στην Ακαδημία Αθηνών (9-12.3.2004).

Ολυμπιακοί Αγώνες

Το συνέδριο κατά σειρά *Συνέδριο Πολιτισμού, Τύπου και ΜΜΕ ΥΠΕΡΙΑ 2004* είχε φέτος ως θέμα τους Ολυμπιακούς Αγώνες από την αρχαιότητα έως σήμερα και την προβολή τους ανά τους αιώνες (Αιγιάλι Αιγορού, 15-19 Απριλίου 2004). Σχετικές πληροφορίες στον δικτυακό τόπο <www.agialis.com/yperia2004.html> ή στο τηλέφωνο 22850-73393.

Το σκυριανό αλογάκι

Η ανεύρεση του φορέα που θα αναλάβει να προστατεύσει το σκυριανό αλογάκι ήταν ο σκοπός της ημερίδας που διοργάνωσε η Ελληνική Εταιρεία στις 20.4.2004. Όπως υποστηρίζουν όλοι οι ομιλητές, η αναγκαιότητα διατήρησης της φυλής του σκυριανού αλόγου ως καθαρότητα συμβάλει στη βιοποικιλότητα και την ισορροπία του περιβάλλοντος, αφού συνεναντείται και τη διατήρησή του φυσικού βιοτόπου από τον άνθρωπο. Επιπλέον, υπογραμμίστηκε ότι η εκτροφή του σκυριανού αλόγου μπορεί να αποβεί και οικονομικά ωφέλιμη για την τοπική κοινωνία της Σκύρου, με την ανάπτυξη αγροτουριστικών και ιπποτουριστικών επιχειρήσεων στο νησί.

A. M.

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

Προϊστορία και πολιτισμός

Ο καθηγητής και ανασκαφέας του Ακρωτηρίου Θήρας, Χρήστος Ντούμας έδωσε μια εντυπωσιακή διάλεξη στην Αρχαιολογική Εταιρεία (5.2.2004), με θέμα τις εφαρμογές της πυροτεχνολογίας στη θρησκή κοινωνία του 3000 π.Χ., αποδεικνύοντας πως η προϊστορική περίοδος είναι εξίσου «πολιτισμένη» με την ιστορική.

Ηρακλής, ήρωας μέγιστος

Με την ευκαιρία της έκθεσης «Ηρακλής, ήρωας μέγιστος», που διοργανώθηκε στο Μουσείο Τουλανδρή Φυσικής Ιστορίας, έδωσε διάλεξη ο αναπληρωτής καθηγητής αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών Πάνος Βαλαβάνης (11.2.2004). Θέμα της «Η στρωματογραφία της μύθου. Μια αρχαιολογική προσέγγιση». Με αφετηρία τη θέση ότι οι βίο και οι ήρωες δεν αποτελούν απλώς μύθοι με άνω εποχής, αλλά παραλάσσανται μέσα στο χρόνο ανάλογα με τις ανάγκες της κάθε χρονικής περιόδου, ο ομιλητής πρόβηξε αποτελεσματικά και εύστοχα σε μια συνοπτική παρουσίαση του πολυσυνώνυμου και διαχρονικού Ηρακλή στα χρόνια της αρχαιότητας. Από τον προϊστορικό Ηρακλή, που αγωνιζόταν να πιάσει τα φυσικά φαινόμενα, τον επικό Ηρακλή των πρώιμων ιστορικών χρόνων, που τον διεκδικού-

κόσμο, ως σύμβολο οι περισσότερο εύπολες κρήνες στον ελλαδικό χώρο, η αφήγηση έφτασε στον εξανθρωπισμένο ήρωα του Σου αιών π.Χ., όταν ο Ηρακλής απέκτησε χαρακτηριστικά στοχαστή, ακόμη και πάνω στο φαινόμενο του θανάτου.

Κουκοινήσι Λήμνου

Οι ανασκαφές στα Κουκοινήσι της Λήμνου ήταν το αντικείμενο της ομιλίας του αρχαιολόγου Χρήστου Μπουλιώτη στην αιώνα εκδήλωση της Αρχαιολογικής Εταιρείας στις 27.2.2004. Ο ομιλητής, που κατάγεται από τη Λήμνο, παρουσίασε αναλυτικά την πορεία και τα ευρήματα των ανασκαφών στα Κουκοινήσι. Εκτός από τις πληροφορίες για την προϊστορία του νησιού, μεγάλο ενδιαφέρον παρουσίασαν και οι αναφορές σχετικά με τις διηγήσεις των ντόπιων –και ειδικότερα στον καλλιέργειαν ακόμη και σήμερα τις εκτάσεις του Κουκοινήσι– οι οποίες συχνά περιέχουν και μυθολογικά στοιχεία: χαρακτηριστικό παράδειγμα οι διηγήσεις για γίναντες που τους έλεγαν Κουκοίνες. Όπως σημείωσε ο Χρήστος Μπουλιώτης, από τις πρώτες ανασκαφές έγινε σαφές ότι το Κουκοινήσι έχει βιώσει επάλληλες οικιστικές φάσεις και η αρθρώνει των προϊστορικών οστράκων αποδεικνύει την πλούσια προϊστορική ζωή του. Το Κουκοινήσι είναι τόσο γενναίοδωρο αρχαιολογικά, που μόλις 10 εκατοστά από την επιφάνεια του εδάφους έχουν διατηρηθεί στοιχεία αρχιτεκτονικά (γινά από οικοδομήματα που παρελθόντος. Και οι ανασκαφές συνεχίζονται...

A. M.

A. M.

Θησάες ο... Δορυφόρος;

Ο αρχαιολόγος Πέτρος Θέμελης ταράζει τα νερά της αρχαιολογικής έρευνας με μια νέα άποψη για την ταυτότητα του Δορυφόρου, ενός από τα διασημότερα έργα της αρχαίας ελληνικής γλυπτικής, έργου του Πολυκλείτου από το Άργος. Σε διαλέξη που έδωσε τον περασμένο Φεβρουάριο στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών υποστήριξε ότι ο νέος άνδρας ήταν πιθανότατα Θησάες που κρατούσε ξίφος και ασπίδα, και όχι Άγχιλλας ή Ορέστης. Για τα συμπεράσματά του ο ομιλητής βασίστηκε σε μαζιόμοιο αντίγραφο του Δορυφόρου που υπάρχει στο φως στο Γυμνάσιο της αρχαίας Μεσσήνης – και το οποίο ταυτίζεται ως Θησάες σύμφωνα με τη διήγηση του Πausanias –, καθώς και σε σχετικές με το θέμα παρατηρήσεις του ιταλού αρχαιολόγου Βιντσέντζο Φραντζιό, σε άλλο αντίγραφο από την Πομπη.

Τα έργα στην Ακρόπολη κατά το 2003

Σύντομη αλλά και πολύ καταπονητική, η ομιλία του επίτιμου καθηγητή Χαράλαμπος Μπουρά (Κέντρο Μελετών Ακροπόλεως, 28 Απριλίου 2004) έδωσε στο ακροατήριο μια σαφή εικόνα για την εξέλιξη των έργων στον Ιερό Βράχο, που κατά τον περασμένο χρόνο κλήμα με εντατικούς ρυθμούς. Ο ομιλητής αναφέρθηκε λεπτομερώς στους εργαζομένους αλλά και τους επιστημονικούς συνεργάτες των εκτελούμενων αναστηλωτικών προγραμμάτων, ενώ στο τέλος της εκδήλωσης τιμήθηκε και ο Βασιλης Αναστασις, αρχιτεκτονική-συμπληρωτής στον οποίο οφείλονται το συνταξιοδότημα και η συγκάλυψη τμημάτων πολλών αγάλματων και αρχιτεκτονικών μελών κυρίως από την περιοχή του Ασκληπείου.

Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά τις εργασίες που διεξάγονται στον Παρθενώνα, σε εξέλιξη βρίσκεται τρία συνολικά προγράμματα: το πρώτο, που οπισθάνουν και της βόρειας κιονιστικής. Το στάδιο της ολοκλήρωσης διανύει εκείνο του οπισθάνουν, όπου μάλιστα τοποθετήθηκαν και αντίγραφα της ζωφόρου. Στα Προπύλαια οι επεμβάσεις εξυγιάνουν τον κίονων της ανατολικής πρόστασης και των λιποκλήτων του βόρειου τοίχου πραγματοποιούνται με κάποια καθυστέρηση, κυρίως λόγω των –πολύ εκτενέστερων όπως διαπιστώθηκε τελικά– επεμβάσεων του Μπαλάνου, φαινόμενο που διατυπώθηκε εμφανίζεται και στη Αθηνά Νίκης. Μεταξύ άλλων, αυτό αλλά και στο γεγονός της πλήρους αποσυρματώσεως του κτιρίου αποδίδεται η σοβαρή απόκλιση από το χρονοδιάγραμμα αποκατάστασης και επανατοποθέτησης του σε ένα από τα εμφανέστερα για τον επισκέπτη σημεία του Βράχου της Ακρόπολης. Το έργο αναμένεται να περατωθεί έως το 2006, ενώ το ερχόμενο καλοκαίρι προγραμματίζεται να έχουν τοποθετηθεί κάποιοι από τους καλύτερους δόμους του σθικού, ιδίως ενδεικτικά και κάποιοι από τους κίονες, ώστε να έχουν μια εικόνα του νημιόμοιο οι επισκέπτες της πόλης με την ευκαιρία των Ολυμπιακών Αγώνων. Εξάλλου, μελέτη σχετικά με την ειδική μεταλλική εσχάρα που θα φέρει τελικά το κτίριο κατά

την τελική επανατοποθέτηση του βρίσκεται σε εξέλιξη. Ο ομιλητής αναφέρθηκε, τέλος, στη μελέτη αποτύπωσης του νότιου τοίχου, που έχει ήδη ξεκινήσει, αλλά και στη συντήρηση της επιφάνειας των μαρμάρων με μια ειδική μέθοδο λείβρι, τα αποτελέσματα εφαρμογής της οποίας είναι εντυπωσιακά, καθώς απομακρύνουν τους ρυτίτες αναδικνύοντας όμως ταυτόχρονα και τη φυσική πατίνα του υλικού. Η μέθοδος αυτή χρησιμοποιείται και για τη συντήρηση της ζωφόρου του Παρθενώνα, η οποία αναμένεται να είναι έτοιμη σε τρεις μήνες.

Οι μούροι Φαραώ του Σουδάν

Η Ελβετική Αρχαιολογική Σχολή στην Ελλάδα και το Ίδρυμα για την Ελβετική Παροισία στην Ελλάδα διοργάνωσαν την καθιερωμένη ετήσια διαλέξη στις 18.3.2004, στην αίθουσα εκδηλώσεων της Σχολής του Βιβλίου. Κατηρώς ομιλητής της εκδήλωσης ήταν ο Charles Bonnet, καθηγητής στο Πανεπιστήμιο της Γενεύης. Το θέμα του ήταν «Οι μούροι Φαραώ του Σουδάν, 690-570 π.Χ.: μια μεγάλη αρχαιολογική ανακάλυψη τον Ιανουάριο του 2003» και ο ομιλητής μίλησε με ενθουσιασμό για όλα έφερε στο φως η αρχαιολογική σκαπάνη στην «εξωτική» γη, όπως χαρακτηρίζει τη χώρα του Σουδάν, αλλά και την Αιγύπτο. Ιδιαίτερη αναφορά έγινε τόσο στα περιήματα αγάλματων των «μυρίων Φαραώ» όσο και στην αιγυπτιακή αρχαία αρχιτεκτονική. Στην εκδήλωση απηύθυναν χαιρετισμό ο Pierre Monod, πρεσβύτες της Ελβετίας στην Ελλάδα, ο Pierre Ducrey, διευθυντής της Ελβετικής Αρχαιολογικής Σχολής και πρόεδρος του Ίδρυματος για την Ελβετική Παροισία στην Ελλάδα, και ο Sylvian Fachard, επιστημονικός γραμματέας, ο οποίος παρουσίασε και τα πεπραγμένα της Σχολής κατά το 2003.

A. M.

BIBLIA

Αρχαιολογία

συλλογικό έργο

εκδ. Καπόν, Αθήνα 2004

Ένα βιβλίο που ενδιαφέρει τον καθένα. «Όδηγος στο παρελθόν και στους θησαυρούς του κόσμου» είναι ο υπότιτλος αυτού του αποκαλυπτικού –χάρη στον πλούτο των πληροφοριών που προσφέρει– εγχειρίδιου. Στο πρώτο μέρος, με τίτλο «Εξερευνώντας το παρελθόν του ανθρώπου», γίνεται συνοπτική η ιστορία του ανθρώπινου είδους και γίνεται αναφορά στα επιστημονικά του. Το δεύτερο μέρος αποτελεί την ανασκόπηση των κυριότερων αρχαιολογικών ευρημάτων. Η επιμέλεια της έκδοσης έγινε από τον Paul Bahn, με τον οποίο συνεργάζονται ομάδα ειδικών επιστημόνων. Η μιλία και πλούσια εικονογράφηση στα ερευνητικά και κείμενα, η γλώσσα του οποίου ρέει (μετάφραση από τα αγγλικά: Μπετίνα Τσιγαρίδα).

Une certaine idée de la Grèce

Jacqueline de Romilly

εκδ. Fallois, Παρίσι 2003

Η συγγραφέας, σε μορφή διαλόγου με τον καθηγητή λατινικής φιλολογίας στη Σορβόννη Αλέξανδρο Γκραντζι, αποκαλύπτει μίχες σκέψεις της για την Ελλάδα και την ελληνική ιστορία.

Η ιστορία του αρχαίου κόσμου και οι πηγές της

Αντώνης Μαστραπός

εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2003

Ο ίδιος ο συγγραφέας ορίζει τους ειδικότερους στόχους του βιβλίου, που αυτοί, που σε γενικές γραμμές επιχειρεί να επισημάνει τη μεγάλη σημασία των πηγών και του ρόλου του ιστορικού στην προσέγγιση της αρχαιότητας. Συγκεκριμένα λιστών, μέσα από τις σελίδες του, επιδιώκονται: α) η θεωρητική κατάρτιση σχετικά με τις ιστορικές πηγές του αρχαίου κόσμου, β) η προσέγγιση, μέσω ποικίλων πηγών, επιμέρους θεμάτων του αρχαίου κόσμου, γ) η ενδεικτική αξιοποίηση ομάδας πηγών σχετικών με συγκεκριμένα θέματα του αρχαίου κόσμου.

Η πόλις και το άστυ των Αθηνών

Αντώνης Μαστραπιάς

εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2003

Ένα βιβλίο με το οποίο ο γνωστός αρχαιολόγος συγγραφέας μας φέρνει σε επαφή με την Αθήνα και την ιστορία της. Μας κάνει γνωστές λεπτομέρειες που αφορούν την πόλη, πάντα όμως με την απλότητα εκείνου που γνωρίζει.

Ο Παρθένωνας

Mary Bread

εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2003

Με γλαφυρότητα η συγγραφέας περιγράφει τις περιπέτειες και τα δεινά του μνημείου στο πέρασμα των αιώνων.

Των Αθηνήθεν Άθλων

επιμ. Κορηλία Χατζηασαάνη

εκδ. ΥΠΟ-ΥΣΜΑ Α' ΕΠΚΑ, Αθήνα 2003

Θαυμάσιο εκπαιδευτικό έντυπο που, με θέμα τα Παναθήναια, δείχνει στα παιδιά έργα τέχνης (αγγεία και γλυπτά, τη ζωφόρο του Παρθένωνας), τα οποία σχολιάζονται ευστοχά και χωρίς κουραστικές φλυαρίες. Το έντυπο συνοδεύεται από μια καρτέλα-παιχνίδι κατασκευής ενός παναθηναϊκού αμφωρέα.

Ολυμπία και Ολυμπιακοί Αγώνες

Ισμήνη Τριάντη, Πάνος Βαλαβάνης

Πολιτιστικές Εκδόσεις, Αθήνα 2004

Μια πλαίσιο της σειράς «Τα μνημεία τώρα και τότε. Οδηγοί με αναπαράστασις» κυκλοφορεί ο νέος αυτός οδηγός, πλούσιος σε φωτογραφίες και σχεδιαστικές αναπαραστάσεις, αλλά παράλληλα και επιστημονικά τεκμηριωμένος, με γλαφυρά κείμενα, που ανατρέχουν στην ιστορία των μνημείων της Ολυμπίας και των Ολυμπιακών Αγώνων.

Λευκάδα

Κωνσταντίνος Ζάχος, Αγγέλικα Ντούζουγλη

εκδ. ΥΠΟ-ΙΒ ΕΠΚΑ, Αθήνα 2003

Μια πολύ ενδιαφέρουσα «ιστορική-αρχαιολογική επισκόπηση μέσα από τα εκθέματα του αρχαιολογικού μουσείου» – όπως ακριβώς αναφέρεται στον υπότιτλο της έκδοσης– προσφέρεται στους αναγνώστες που ψάχνουν να μάθουν για την ιστορική διαδρομή των τόπων που συγκροτούν την πολιτισμική ταυτότητα της σημερινής Ελλάδας.

Αρχαία Στάγειρα, η πατρίδα του Αριστοτέλη

Κωνσταντίνος Σισμανιδής

εκδ. ΤΑΠΑ, Αθήνα 2004

Ένα πολύ ενδιαφέρον οδοιπορικό στα εναπομεινάντα (ήδη της αρχαίας πόλης των Σταγείρων, που, όπως έδειξαν πρόσφατες έρευνες, εκτεινόταν σε δύο χιλιόμετρα λόφους της χερσονήσου δίπλα στον κόλπο της Ολυμπιάδας, όπου βρισκόταν πιθανότατα και το επίγειό της).

Cahiers de Claros II. L'aire des sacrifices

επιμ. Juliette de La Genière, Vincent Jolivet

εκδ. ERC, Paris 2003

Συλλογικό έργο στο οποίο παρουσιάζεται μέρος της ανασκαφής –ή περιοχής των θυσιών– της Κλάρου, σπουδαίου κέντρου του ελληνικού πολιτισμού στη Μικρά Ασία, όπου βρισκόταν ο περίφημος ναός του Απόλλωνα.

La céramique grecque à reliefs

Eva Simantoni-Bournia

εκδ. Droz, Γενεύη 2004

Η θαυμάσια αυτή μελέτη (έκδοση της École Pratique des Hautes Études), που πραγματεύεται την ελληνική ανάγλυφη κεραμική των ηρωϊκών εργασιών από τον 8ο έως τον 6ο αιώνα π.Χ., εστιάζει

στην πρωτότυπη διακόσμηση των τεράστιων πιθών της εποχής. Με τη χρήση διαφόρων τεχνικών τα άγνωστα μυθολογικά θέματα που εικονογραφούνται είναι πολλά και ποικίλα, και το γεγονός ότι περιλαμβάνονται στη μελέτη αυτή έχει ως αποτέλεσμα να προκαλείται ακόμη περισσότερο το ενδιαφέρον του αναγνώστη.

Céramiques mycéniennes, Ras Shamra-Ougarit XIII

Marguerite Yon, Vassos Karageorghis, Nicole Hirschfeld

εκδ. ERC-ADFP Paris & Fondation A.G. Leventis, Paris & Nicosie 2000

Πολύ ενδιαφέρων κατάλογος των μυκηναϊκών ευρημάτων στην Ουγκαρίτ της Βόρειας Συρίας.

Οι Σπαρτιάτες. Μια επική ιστορία

Paul Cartledge

εκδ. Λιβάνη, Αθήνα 2004

Εστιάζοντας στην περίοδο των Περσικών πολέμων αλλά και του Πελοποννησιακού, όταν η Σπάρτη έφτανε στο ζενίθ της ακμής της, ο συγγραφέας διερευνά τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του πολιτισμού της αλλά και τη βαθιά επιρροή του «μαρτυρικού μύθου» στον δυτικό κόσμο του αιώνα που ακολούθησαν.

Η καθημερινή ζωή των μουσικών στην Αρχαιότητα

Annie Bélis

εκδ. Παπαδημία, Αθήνα 2004

Χάρη στη συγγραφέα, διευθύντρια του μουσικού συγκροτήματος «Κέρυλος» και μελετήτρια της αρχαίας ελληνικής μουσικής, μαθαίνουμε όχι μόνο ποιοι ήταν οι μουσικοί και πώς ζούσαν στην Αθήνα, ποια ήταν η θέση τους στην κοινωνία του περιφέρειου Χρυσού Αιώνα του Περικλή, αλλά και πώς χειρίζονταν τα μουσικά όργανα, ποιες ήταν οι τεχνικές του τραγουδιού, και ποια η πορεία της σταδιοδρομίας τους. Η μετάρθρωση του Σταυρού Βλοντάκη αποδίδει θαυμάσια το ύφος του κειμένου.

The History of Male-Female Sexuality and Fertility in Asia Minor

συλλογικό έργο

εκδ. Turkish Society of Andrology, Istanbul 2003

Μια πολύ ενδιαφέρουσα έκδοση στα αγγλικά, καρπός πολυετών ερευνών με θέμα την ιστορία της ανδρικής και γυναικείας σεξουαλικότητας και γονιμότητας στη Μικρά Ασία. Στις σελίδες του περιλαμβάνονται διάφορα κείμενα με αναφορές στο θέμα, οι οποίες ξεκινούν πριν από τη νεολιθική εποχή και φτάνουν έως και την οδύμνηκη περίοδο. Σε πολλές μάλιστα περιπτώσεις, η συνδεση με την ιστορία της Ιατρικής οδηγεί σε συναρπαστικά συμπεράσματα. Η πλούσια και πρωτότυπη εικονογράφηση υποστηρίζει άριστα τα κείμενα. Για πληροφορίες σχετικά με τη διάθεση του βιβλίου, μπορείτε να επισκεφθείτε την ιστοσελίδα <www.andrology.org.tr> ή να γράψετε στην ηλεκτρονική διεύθυνση <andrology@andrology.org.tr>.

Αρχαίοι Λυρικοί-Α': Χορικόλυρικοί

μέταφραση-σχόλια: Γιάννης Δάλλας

εκδ. Αγρυ, Αθήνα 2003

Ποιητής, φιλόλογος, κριτικός, ο Γιάννης Δάλλας είναι ο ιδανικός μελετητής και μεταφραστής αυτής της μορφής της αρχαίας λογοτεχνίας. Η διπλή του ιδιότητα, του ποιητή και του φιλόλογου, του επιτρέπει να μεταφράσει σε υαερ ελληνική γλώσσα και με τον απαραίτητο σχολιασμό τα ποιήματα αυτά.

Όροι και μετασηματισμοί στην αρχαία ελληνική τραγωδία

Νικόλαος Χουρμουζιάδης

εκδ. Στιγμή, Αθήνα 2003

Η δεύτερη αναθεωρημένη έκδοση του θαυμάσιου αυτού βιβλίου, που απευθύνεται στο ευρύ φιλομαβές κοινό –και σε σκηνοθέτες

που πολλά θα μάθουν για τη δουλειά τους-, προσφέρει, εκτός από τη γνώση, και τέρψη, καθώς είναι άρτια και ευχάριστα γραμμένο.

Απάνθισμα από τα Γεωργικά του Βεργίλιου

Γιώργος Ν. Γιαννάκης

εκδ. Παπαδήμα, Αθήνα 2004

Εκτός από το πρόδηλο φιλολογικό ενδιαφέρον που παρουσιάζει η εργασία αυτή (εισαγωγή, κείμενα, μετάφραση και ερμηνεία) σχετικά με το έργο ενός από τους κορυφαίους λατινούς ποιητές, σημαντική είναι και η γνώση του κοινωνικού πλαισίου στο οποίο γράφτηκε το «εστρατευμένο» από έργο, το οποίο είχε μάλιστα ως βασικό στόχο να τονώσει το ενδιαφέρον των Ρωμαίων για την αγροτική ζωή.

Βυζάντιο

σειρά

εκδ. Καρακώστσιου, Αθήνα 2004

Τρεις τόμοι για το Βυζάντιο, γραμμένοι από διαπρεπείς ξένους επιστήμονες, με πλούσια εικονογράφηση και σε ρέουσα μετάφραση: 1. Βυζάντιο. Ιστορία και Αρχιτεκτονική, Βόσχαζ Κόρτς, Μάρια Σπύριου. 2. Βυζάντιο. Τέχνη και Διακόσμηση, Τάνια Βέλμανς. 3. Βυζαντινές εικόνες, Γκαετάνο Πασαρέλι.

Οι βυζαντινές δεσποσύνες

Donald Nicol

εκδ. Παπαδήμα, Αθήνα 2004

Μέσα από τις βιογραφίες δέκα γυναικών που υπήρξαν αυτοκράτειρες, ο συγγραφέας σκιαγραφεί τη ζωή των γυναικών που έφεραν το σημαντικό αυτό αξίωμα στο παλάτι της Κωνσταντινούπολης.

Εικόνες. Ιησούς Χριστός

Χρυσάνθη Μπαλατιογιάννη

εκδ. Αδελφ. Πέργαμος, Αθήνα 2003

Μέσα από την αισθητική συγκίνηση, ο απλός αναγνώστης μαθαίνει να βλέπει τις εικόνες με νέο βλέμμα και να ερμηνεύει, να διακρίνει την έκφραση τους, Πλούσια εικονογράφηση, θαυμάσιο κείμενο και εξαιρετική εκτύπωση.

Μια ιστορία του Διαβόλου: 12ος-20ός αιώνας

Robert Muchenbled

εκδ. Μεταίχμη, Αθήνα 2003

Σε καλή μετάφραση της Ευγενίας Τσελέντη, το βιβλίο αυτό δίνει την ιστορία του Διαβόλου, που από δύναμη της φύσης, μετά το Μεσαίωνα και με τη θρημαβευτική επικράτηση της Εκκλησίας, μετατρέπεται σε άρχοντα του Κακού, τον οποίο μόνο η εκκλησιαστική εξουσία μπορεί να απομακρύνει.

Ο δεύτερος βίος των Τριών Ιεραρχών

Έφη Γαζή

εκδ. Νεφέλη, Αθήνα 2004

Στις σελίδες του αναλύεται το πώς σχηματίστηκε αυτή η τριανδρία αγίων και πώς φοιτήθηκε συμβολικά, ώστε να συνδεθεί με την πολιτισμική, πολιτική και ιδεολογική ζωή του τόπου.

Ιταλική Αναγέννηση - Τέχνη και κοινωνία,

τέχνη και αρχαιότητα

Μαρίνα Λαμπράκη Πλάκα

εκδ. Καστανιώτης, Αθήνα 2004

Μια πλούσια εικονογραφημένη έκδοση, που συνέπνευσε και με την έκδοση «Το φως του Απόλλωνα-Ιταλική Αναγέννηση και Ελλάδα» (Εθνική Πινακοθήκη, διάρκεια έως τις 31 Μαρτίου 2004). Εδώ συγκεντρώνονται ενδιαφέροντα στοιχεία για το κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο της Αναγέννησης, καθώς για τις επιρροές που δέχτηκε από την ελληνιστομαχική αρχαιότητα. Παράλληλα η συγγραφέας

επιχειρεί μια εισαγωγή στην ερμηνεία και μια αποτίμηση του φαινομένου, μελετώντας την ανανεωνησιακή δημιουργία υπό το πρίσμα πάντα της ανθρωποκεντρικής θεωρίας.

100 αιώνες θάλασσα

Ελένη Μαντά

εκδ. Ναυτικό Μουσείο Αιγαίου, Αθήνα 2004

Από το 8000 π.Χ. τα τεκμήρια μαρτυρούν για τα πλοία με τα οποία ταξίδευαν άνθρωποι και προϊόντα. Ένα συναρπαστικό βιβλίο (ελληνικά-αγγλικά), στο οποίο παρακολουθούμε την εξέλιξη του πλοίου παράλληλα με τον ρου της Ιστορίας.

Τα κεραμικά του Αιγαίου, 1600-1950

Κατερίνα Κορρέ-Ζωγράφου

εκδ. Υπουργείου Αιγαίου, Αθήνα 2004

Ενδιαφέρον Λεύκιωμα με ωραίες φωτογραφίες που προσφέρει, μέσα από τα κείμενά του, πλήθος λαογραφικές πληροφορίες για τις χρήσεις των κεραμικών, τα κέντρα και τα εργαστήρια παραγωγής τους.

Δωδεκάνησα. Λαϊκές πολιτισμικές

Μηνάς Αλεξιάδης

εκδ. του συγγραφέα, Αθήνα 2003

Πρωτότυπο και «μοναδικό» έργο του καθηγητή που γνωρίζει σε βάθος τον ελληνικό πολιτισμό και έχει μελετήσει το έργο πολλών ελληνικών επιστημόνων. Πρόκειται για πρόγραμμα που προσέθετε πολλά στις γνώσεις και στον τρόπο σκέψης όσων μελετούν ή αγαπούν να μαθαίνουν.

Σύγχρονα λαογραφικά

Δημήτριος Λουκάτος

εκδ. Φυλιππίτη, Αθήνα 2003

Πρόσφατα χάθηκε ο καθηγητής της λαογραφίας, συγγραφέας του βιβλίου αυτού, που αφορά την αστική (ή σύγχρονη) λαογραφία, τη ζωή στις πόλεις. Η διεδουκτική του σκέψη και η συγγραφή του παραγωγική βοήθησαν πολύ στην εδραίωση της επιστήμης της λαογραφίας στην Ελλάδα.

Ελληνικά παραμύθια Β'. Τα αλληλοβόρα

Άννα Αγγελοπούλου

εκδ. Εστία, Αθήνα 2004

Παραμύθια με θέμα τον κανιβαλισμό και την αλληλοβόρα ήταν κοινά σε πολλούς πολιτισμούς (Ευρώπη, Βόρεια Αφρική κ.α.). Στην Ελλάδα, τον 19ο αιώνα, προκειμένου να γίνουν κατάλληλα για παιδιά, λογοκρίθηκαν, χωρίς να διατηρηθεί ο συμβολισμός τους.

Δημοτικά τραγούδια της Σκύρου

Σωτήριος (Sam) Τσιάνης

εκδ. Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα / Κέντρο Έρευνας της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών / Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Αθήνα 2004

Η έκδοση αυτή είναι σημαντική όχι μόνο γιατί πλουτίζει τη σχετικά φτωχή βιβλιογραφία των μουσικών εκδόσεων στην Ελλάδα, αλλά και γιατί τονίζει την αξία της παραλαβής των παραδοσιακών τραγουδιών, που υπερβαίνουν τη θρόνο ως ζωντανή οργανομοί και όχι ως μουσικό είδος. Ο εθνομουσικολόγος Σωτήριος Τσιάνης μελέτησε και παρουσίασε με υποδειγματικό τρόπο 168 τραγούδια από το πλούσιο και ιδιόμορφο ρεπερτόριο της Σκύρου, τα οποία ηχογράφησε ο ίδιος το 1972. Η διγλωσση έκδοση, που αριθμεί περίπου 500 σελίδες, συνοδεύεται από 4 CD, που περιέχουν 89 μελωδίες αντιπροσωπευτικές της ακριανής μουσικής παράδοσης. Αξιοσημείωτη είναι η ποιότητα της ερμηνείας των τραγουδιών. Το βιβλίο περιέχει σε ξεχωριστό παράρτημα τις φωτογραφίες των κατοίκων της Σκύρου που υπήρξαν πληροφορητές του συγγραφέα.

A. M.

Μάγκνα Γκρέτα

Βασίλης Πλάτανος
εκδ. Φιλίστοη, Αθήνα 2003

Ενδιαφέρον πόνημα, το οποίο αναφέρεται στις παραδόσεις, τα ήθη και τα έθιμα που διατηρούνται ακόμα στη Νότια Ιταλία από τους κατοίκους ελληνικής καταγωγής.

Athens

Richard Stoneman
εκδ. Phoenix, Λονδίνο 2004

Πρακτικό, συνοπτικό και καλογραμμένο οδηγός της Αθήνας, στον οποίο βρίσκουμε την Ιστορία της από τα μυκηναϊκά χρόνια ως τις μέρες μας – παράλληλα με την αξιολόγηση των σύγχρονων επιτευγμάτων στην πρωτεύουσα –, αρχαιολογικές πληροφορίες, χρονολογικούς – και όχι μόνο – πίνακες, μουσεία και μνημεία και, τέλος, χρήσιμες πρακτικές πληροφορίες που θα βοηθήσουν τον επισκέπτη να απολαύσει ό,τι καλό διαθέτει η σύγχρονη πόλη της Αθήνας.

Από την Πνύκα στο Παγκράτι

Έβη Τουλούπα
εκδ. Ένωση Φίλων Ακροπόλεως, Αθήνα 2004

Συλλογή αναφορών αλλά συνάμα μεστών κειμένων της δραστήριας αρχαιολογίας, τα οποία πολύ επιτυχημένα καταδεικνύουν την «ακαιοποίηση του παρελθόντος από τον σύγχρονο κάτοικο αυτής της πόλης».

Το παρελθόν των επιστημών ως ιστορία

Κώστας Γαβρόγλου
Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2004

Στον σχετικά νέο αυτόν επιστημονικό τομέα, ο συγγραφέας προσφέρει ένα βιβλίο που έλκει από την ελληνική βιβλιογραφία και ένα έργο που συμπληρώνει τη μελέτη της Ιστορίας. Επιπλέον, η πλούσια βιβλιογραφία που παρατίθεται βοηθάει τον ενδιαφερόμενο στην παράπέρα μελέτη του θέματος.

Αυτοψία: η χρήση των εικόνων ως ιστορικών μαρτυριών

Peter Burke
εκδ. Μεταίχμιο, Αθήνα 2003

Προσέχ! ... η εικόνα μπορεί να είναι παραπλανητική, καθώς οι επιρροές και τα κίνητρα των καλλιτεχνών είναι διάφορα: διαφήμιση, προπαγάνδα, σύμφως, παραγγελία κ.ά. Ενδιαφέρον πόνημα σε καλή μετάφραση του Ανδρέα Ανδρέου.

Το αίνιγμα του δώρου

Maurice Godelier
εκδ. Gutenberg, Αθήνα 2003

Στο βιβλίο αυτό εξετάζονται η ανθρωπολογική και κοινωνιολογική σημασία του δώρου.

Histoire de l'Esclavage. De l'antiquité à nos jours

Christian Delacampagne
εκδ. Librairie Générale Française, Paris 2002

Ενδιαφέρουσα μελέτη στην οποία εξετάζεται συνοπτικά το θέμα της δουλείας κατά την αρχαιότητα και τον Μεσαίωνα, καθώς και κατά τη διάρκεια της αποικιακής εξάρσης της Ευρώπης.

Χρονομηχανές

Paul Davies
εκδ. Τραυλός, Αθήνα 2004

Όπως πριν από μερικά χρόνια ένα ταξίδι στο Διάστημα φαίνονταν ουτοπικό ενώ σήμερα είναι πια καθημερινό, έτσι και ένα ταξίδι στο

χρόνο, που σήμερα φαντάζει ουτοπικό, αύριο θα είναι εφικτό. Αυτό τουλάχιστον υποστηρίζει ο θεωρητικός φυσικός Paul Davies. Έτσι ίσως έχουμε ελπίδες να ζήσουμε κάποτε στα χρόνια των Αρχαίων.

Προστασία αρχαιοτήτων και πολιτιστικής κληρονομιάς

Παναγιώτη Σκουρής, Ελένη Τροβά
εκδ. Σάκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2003

Πολύτιμο βοήθημα για όσους ασχολούνται με τις αρχαιότητες και το Νόμο, καθώς οι συγγραφείς το εμβάζουν στον πρόσφατο νόμο 3028/2002 «Για την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς», παρουσιάζοντας παράλληλα και τη σχετική νομολογία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Εγχειρίδιο αρχαιοκαπηλίας

Βαγγέλης Παπακωνσταντίνου
εκδ. Περιήλους, Αθήνα 2003

Έξιμνο, καλοστημένο, καλογραμμένο και... ενδιαφέρον το βιβλίο αυτό, που περιέχει 70 διαφορετικές αφηγήσεις γύρω από το ίδιο θέμα.

Η θρυλική Ολυμπιάδα του Σπύρου Λούη

Τάσος Κοντογιαννίδης
εκδ. Άγκυρα, Αθήνα 2004

Μια καταγορητή ποικίλων στοιχείων σχετικών με τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 1896 που διεξήχθησαν στην Αθήνα. Μεταξύ άλλων, στις σελίδες του βιβλίου περιλαμβάνονται τα άγνωστα παρασκήνια ανάθεσης της στην Ελλάδα αλλά και κατάλογος των ονομάτων όλων των αθλητών που συμμετείχαν, Ελλήνων και ξένων.

Επίτομη Ιστορία της Αρχιτεκτονικής

Γεώργιος Λάββας
εκδ. University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2003

Η ιστορία της Αρχιτεκτονικής παρουσιάζεται συμπυκνωμένη αλλά όχι ελλιπής. Με πλούσια εικονογράφηση και γλαφυρό κείμενο, δίνει τις συγκρίσεις της κάθε «καινοτομίας». Ένα βιβλίο που θα βοηθήσει τον καθένα να σκεφτεί τον όρο «δημιουργία».

Λεξικό Σουΐδα, 10ος αι. μ.Χ.

επιμ. Βασίλης Καταράς
εκδ. Θυρόθεν, Θεσσαλονίκη 2003

Με εισαγωγή του Βασίλη Καταράου, που εκθέτει όλες τις υποθέσεις για το όνομα του πρώτου αυτού λεξικού, πρόκειται για αληθινό θησαυρό που πρέπει να αποκτήθει από κάθε φιλομαθή.

Πάπυρος Larousse, Το παπυράκι

εγκυκλοπαιδικό λεξικό
Εκδοτικός Οργανισμός Πάπυρος, Αθήνα 2003

Βασισμένη στην αντίστοιχη γαλλική έκδοση *Le Petit Larousse Illustré*, η έκδοση αυτή έρχεται να καλύψει ένα σημαντικό κενό της ελληνικής λεξικογραφίας, καθώς συνδυάζει θαυμάσια τη γλωσσική με την εγκυκλοπαιδική πληροφορία. Πλούσια εικονογραφημένη, περιλαμβάνει και δύο ειδικά ενθέτα: «Παγκόσμιο Χρονολόγιο», με χρονολογίες-σταθμούς της ανθρώπινης Ιστορίας, και «Τα μεγάλα έργα», με στοιχεία για επιτεύγματα της αρχιτεκτονικής και της τεχνολογίας από την αρχαιότητα έως σήμερα.

Άρρητοι λόγοι. Θεοί, σύμβολα, αρχέτυπα

των Ελλήνων

Αλτάνη
εκδ. Γεωργιάδη, Αθήνα 2004

Στη σειρά «Άρρητοι λόγοι» της μελετήτριας των αρχαίων πηγών, προστέθηκε το ενδιαφέρον αυτό πόνημα, που εξετάζει τη μυθολογία και αποκριτογραφεί πρωταρχικά νοήματα των αρχαίων Ελλήνων, τα οποία συνδέονται με την αρχή και την αθανασία της ψυχής.

Αργοναυτής συλλογικό έργο

εκδ. Η Κοθμηρινή Α.Ε., Αθήνα 2003

Τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Χρήστο Ντούμα με επιστημονικές εργασίες που έχουν εκπονηθεί οι φοιτητές του στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (1980-2000). Πάνω από σαράντα κείμενα φέρνουν στο φως πτυχές της αρχαιολογίας του προϊστορικού Αιγαίου, προς τιμήν ενός μεγάλου δασκάλου. Η επιστημονική επιμέλεια ανήκει στον Ανδρέα Βλαχόπουλο και την Κική Μπρίτσαχα.

Σπύρος Παπαλοκάς. Θητεία στον Άθω συλλογικό έργο

εκδ. Αγιορείτικης Πανακοθήκης, Ι.Μ. Σίμωνος Πέτρας, Άγιον Όρος 2003

Πολλοί και εκλεκτοί συνεργάτες για το θωμιστό αυτό Λεζικόμια (Αγιορείτη Κούρια, Γιώργος Γαλαβόρας, Γιώργος Χατζημυχάλης και πολλοί άλλοι), το οποίο μας εισάγει στο έργο ενός σημαντικότερου ζωγράφου των αρχών του 20ού αιώνα, ένα έργο που ξεχωρίζει για τον καθαρά ελληνικό χαρακτήρα και φως.

Καύσεις στην εποχή του Χακού και την πρώτη εποχή του Σιδήρου

πρακτικά συνεδρίου
επιμ. Νικόλαος Σταμπολίδης

εκδ. Πανεπιστήμιο Κρήτης και ΚΒ' ΕΠΚΑ, Αθήνα 2001

Σημαντικές ανακοινώσεις που παρουσιάστηκαν στο ομότιπλο Συμπόσιο που πραγματοποιήθηκε στη Νέα Υόρκη (12-10-1999), λίγους μήνες πριν από την καταστροφή της 2ης και της 3ης χηλειαίας π.Χ.

The Greeks beyond the Aegean: from Marseilles to Bactria

πρακτικά συνεδρίου
επιμ. Vassos Karageorghis

εκδ. Alexander S. Onassis Public Benefit Foundation, USA 2003

Πολυτιλής έκδοση των Πρακτικών του διεθνούς ομώνυμου συνεδρίου που πραγματοποιήθηκε στη Νέα Υόρκη (12-10-2002). Περιέχει εννέα σημαντικές ανακοινώσεις.

«Μνήμη Άγγελου Χωρέμη» πρακτικά ημερίδας

εκδ. ΥΠΠΟ-ΙΑ' ΕΠΚΑ, Χαλκίδα 2003

Οι ανακοινώσεις της ημερίδας (22 Ιουνίου 2003), σχετικές όλες με αρχαιολογικά ευρήματα και την ιστορική ταυτότητα της Εύβοιας.

Οι δύο όψεις της ελληνικής μουσικής κληρονομιάς πρακτικά συνεδρίου

εκδ. Κέντρον Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών, Αθήνα 2003

Αφιερωμένος στη μνήμη του μουσικοδιδασκάλου Σπυρίδωνος Περιστέρη, ο τόμος αυτός έρχεται να επιστεγάζει τη «Μουσικολογική Σύναξη» που πραγματοποιήθηκε το 2000 στο Μέγαρο της Ακαδημίας Αθηνών (10-11.11.2000). Βασικός της θέσεως υπήρξε η αναγκαιότητα δύο σημαντικών κλάδων της ελληνικής μουσικής παράδοσης, της βυζαντινής μουσικής και του δημοτικού τραγουδιού. Η επιμέλεια της έκδοσης του τόμου ανήκει στον Ευστάθιο Μακρή.

Η ελιά και το λάδι από την αρχαιότητα έως σήμερα πρακτικά διεθνούς συμποσίου

εκδ. Κέντρον Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών, Αθήνα 2003

Καρπός του συνεδρίου που πραγματοποιήθηκε περίπου τέσσερα χρόνια πριν (1-2 Οκτωβρίου 1999), ο τόμος αυτός φέρει την υπογραφή της Ακ. Πολυμέρου-Καμυλάκη ως επιστημονικής υπεύθυνης

έκδοσης και των Π. Καμυλάκη και Λ. Καραβιάκη ως επιμελητών έκδοσης. Μια ενδιαφέρουσα περιήγηση στον κόσμο της ελιάς και του λαδιού, με χρήσιμες αναφορές στην ιστορία και τη λαογραφία τους από τα προϊστορικά χρόνια έως σήμερα. Για πληροφορίες σχετικά με τη διάθεση του τόμου, μπορείτε να απευθύνεστε στο Κέντρον Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών, τηλ.: 210-3318042, 210-3318043.

Η ελιά και το λάδι στον χώρο και τον χρόνο πρακτικά συμποσίου

εκδ. Κέντρον Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών, Αθήνα 2003

Το ευρύ θέμα «της ελιάς ως δέντρου-συμβόλου και του καρπού της ως διατροφικού, θεραπευτικού, καλλυπτικού αγαθού με πολλαπλές επιδράσεις στην καθημερινή, θρησκευτική, κοινωνική και καλλιτεχνική ζωή των Ελλήνων» από τα αρχαία χρόνια έως σήμερα αναπτύσσεται στον τόμο αυτόν, που περιέχει τις ανακοινώσεις συμποσίου που έλαβε χώρα από τις 24 έως τις 26 Νοεμβρίου 2000, συμπληρώνοντας ουσιαστικά το διεθνές συμπόσιο του 1999. Επιστημονική υπεύθυνη της έκδοσης η Ακ. Πολυμέρου-Καμυλάκη και επιμελήτρις της έκδοσης ο Π. Καμυλάκη και η Λ. Καραβιάκη. Πληροφορίες σχετικά με τη διάθεση του τόμου: Κέντρον Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών, τηλ.: 210-3318042, 210-3318043.

CAA 2002. The Digital Heritage of Archaeology πρακτικά συνεδρίου

εκδ. ΥΠΠΟ-Διεύθυνση Αρχαίων Μνημείων και Δημοσιευμάτων, Αθήνα 2003

Ο τόμος αυτός, γραμμένος εξ ολοκλήρου στα αγγλικά, παρουσιάζει τα αποτελέσματα του 30ού κατά σειρά συνεδρίου για τις Εφαρμογές Ηλεκτρονικών Υπολογιστών και τις Ποσοτικές Μεθόδους στην Αρχαιολογία (Ηράκλειο Κρήτης, 2-6 Απριλίου 2002). Το ειδικό θέμα στο οποίο εστίασαν οι ομιλητές ήταν «Η ηλεκτρονική κληρονομιά της Αρχαιολογίας».

Μουσειά Μπενάκι περιοδική έκδοση

τεύχος 3 (2003)

Τον απολαύσαμε του έργου του Μουσείου Μπενάκι κατά το 2003, καθώς και 12 σχετικά επιστημονικές μελέτες περιλαμβάνει το τρίτο ετήσιο τεύχος της περιοδικής έκδοσης του Μουσείου που κυκλοφόρησε τον περασμένο Απρίλιο. Τα άρθρα – που δημοσιεύονται στο εν λόγω τεύχος στα ελληνικά, αγγλικά και γαλλικά – αφορούν κυρίως τα νέα αποκτήματα του Μουσείου Μπενάκι. Πρόκειται για τα εξής: α) «Athletes, trainers and a victor. Two new Siana cups in the Benaki Museum» (Αθλητές, προπονητές και ένας νικητής: δύο νέες κύλικες τύπου Σιάνων στο Μουσείο Μπενάκι) της Μαρίας Πιπιλή, β) «Με αφορμή τα δύο νεοαποκτηθέντα αλεξανδρινά γλυπτά του 2ου αι. π.Χ.: εικονογραφικά και ερμηνευτικά προβλήματα» του Δημήτρη Δαμάσκου, γ) «Διατήρηση νέες προθήκες» της Αμαλίας Γερολυμάκου, δ) «A Middle Byzantine silver treasure» (Ένας μεσοβυζαντινός θησαυρός αργυρών δίσκων) των Άννας Μπαλιάνη και Αναστασίας Δρανδήλη, ε) «Ο νέος θησαυρός των βυζαντινών ασήμωνων δίσκων: τεχνική ανάλυση» της Δέσποινας Κοτζιάμη, στ) «Some thoughts on unusual secular examples of Cretan woodcarving and the stylistic aspects of folk art» (Σκέψεις γύρω από κάποιες ασυνήθιστες δημιουργίες της κρητικής ξυλουργικής και τα τεχνολογικά φαινόμενα της λαϊκής τέχνης) του Άγγελου Δελιγιώργου, ζ) «The stereotyped vision of Greece: 19th century photographs in the Benaki Museum Archives» (Η στερεοτυπική εικόνα της Ελλάδας: φωτογραφίες του 19ου αιώνα στα φωτογραφικά αρχεία του Μουσείου Μπενάκι) της Αλίκης Τσαρμάκου, η) «La representation du théâtre Municipal d'Athènes par Emmanuel Lazaridis» (Η ανακάλυψη του Δημοτικού Θεάτρου Αθηνών από τον Εμμανουήλ Λαζαρίδη) του Διονυσίου Ρομπιέν, θ) «Γαβρένες, κερκεναί και ο συμβολισμός τους στο έργο του Ν. Χατζηκυριακού-Γίκα» της Ιωάννας Προβιά, ι) «Γερμανικό θέατρο (Papiertheater)» των Schmidt και Romer από τη Λεϊψία» της Μαρίας Αργυριώδη, ιι) «Late Mamluk metalwork in the Benaki Museum» (Ύστερη μαμελουκική μεταλλουργία στο Μουσείο Μπενάκι) της Μαρίας Σαρδί, ιβ) «Αντίκείμενα αναθήματα» του John Carswell. Το τεύχος περιέχει πλούσια και καλαίσθητη εικονογράφηση.

A. M.

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ

MDASP: η αρχαιολογική εκστρατεία διάσωσης της πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής του Δ' Καταρράκτη του Νείλου στο Σουδάν

Η μεγαλύτερη αρχαιολογική εκστρατεία που έχει πραγματοποιηθεί ως τις μέρες μας ήταν το πρόγραμμα της UNESCO για τη διάσωση της Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Νοβιάς στο τμήμα της Κολάδας του Νείλου ανάμεσα στον Α' και τον Β' Καταρράκτη. Αφορμή ήταν ο επικείμενος καταποντισμός της έκτασης αυτής από τα νερά της τεχνητής λίμνης που θα δημιουργούσε το φράγμα στο Ασσουν-αν-Ναγιούτ, του οποίου η αρχική φάση κατασκευής ολοκληρώθηκε το 1898.

Από το 1943¹ η αγγλο-αιγυπτιακή κυβέρνηση του Σουδάν είχε προτείνει την κατασκευή ενός ακόμα φράγματος νοτιότερα στο Νείλο, και συγκεκριμένα στο ύψος του Δ' Καταρράκτη. Το φράγμα θα κατασκευαζόταν στο ύψος του χωριού Hamdab, 26 χιλιόμετρα από τις πυραμίδες του Nuri. Το σχέδιο έμεινε ανενεργό επί 50 χρόνια, και μόλις το 1989 επανεξετάστηκε βετικά από τη σημερινή κυβέρνηση της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Σουδάν. Πρόσφατα, λοιπόν, το έργο μετονομάστηκε από Hamdab Dam σε Merowe Dam (από το νησί Merowe στο βόρειο τμήμα του οποίου θα περνά ο κεντρικός υδροφράκτης).

Οι εργασίες αναμείβονται να ολοκληρωθούν τον Αύγουστο του 2007, οπότε και θα πλημμυρίσει μια έκταση σε μήκος 170 και πλάτος 4 χιλιόμετρα, σχηματίζοντας μια λίμνη, η επιφάνεια της οποίας στην εποχή των πλημμυρών του Νείλου θα βρίσκεται 300 περίπου μέτρα πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας. Το αμεσότερο αποτέλεσμα θα είναι η υποχρεωτική μετακίνηση περίπου 50.000 ανθρώπων από τις πατρογονικές τους κατοικίες σε νέες περιοχές που θα προετοιμάσει ειδικά το σουδανικό κράτος.

Η γειτνιάση της περιοχής με σπουδαιότερες αρχαιολογικές θέσεις (Nuri, Gebel Barkal, Ghazal, El-Kurru κ.α.) απαιτούσε άμεση κτηματοποίηση των αρχαιολογικών φρούτων του Σουδάν και το εξωτερικό, προκειμένου να διασωθεί η πολιτιστική κληρονομιά και σε αυτή τη γωνιά της Νοβιάς, η οποία ως τώρα ήταν παντελώς άγνωστη στη διεθνή βιβλιογραφία, και άρα πόλγα υποσχόμενη για την έρευνα. Θα έπρεπε επίσης να εκμεταλλευτούν οι ενδιαφερόμενοι φορείς και την ευκαιρία να ερευνηθούν οι περιοχές στις οποίες θα γίνονταν η μετεγκατάσταση των πληθυσμών που ως τώρα κατοικούσαν στο ύψος του Δ' Καταρράκτη (βλ. Χάρτη).

Τελικά το όλο σχέδιο ονομάστηκε Merowe Dam Archaeological Salvage Project (MDASP) και προβλέπει τους ακόλουθους τέσσερις άξονες εργασίας:

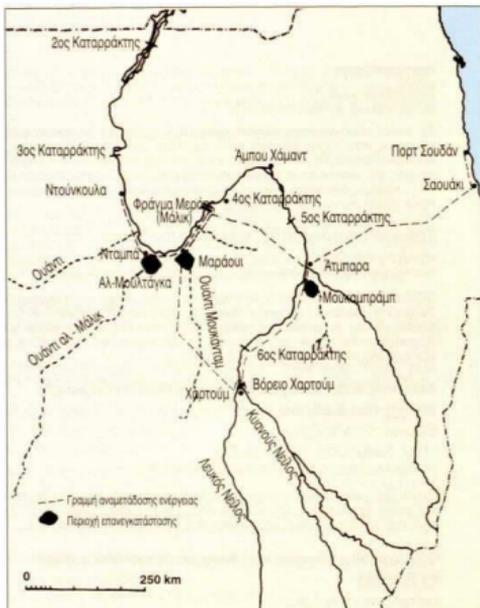
- Εντοπισμός, καταγραφή και (μερική) ανασκαφική έρευνα των θέσεων που πρόκειται άμεσα να πληγούν από τις τεχνικές εργασίες ή από τη δημιουργία της τεχνητής λίμνης.
- Εντοπισμός, καταγραφή και (μερική) ανασκαφική έρευνα των θέσεων που θα πληγούν από την κατασκευή νέων οικιών, καναλιών άρδευσης κ.λπ.
- Εντοπισμός, καταγραφή και (μερική) ανασκαφική έρευνα των θέσεων στις οποίες θα κατασκευαστούν σταθμοί αναμετάδοσης της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας.
- Μελέτη, ανάδειξη και προστασία των περιήρμων αρχαιολογικών χώρων στα δυτικά του φράγματος, οι οποίοι παρότι δεν θα πληγούν άμεσα κινδυνεύουν από τις αλλαγές στο περιβάλλον φυσικό τοπίο.

Τα δεκατρία τελευταία χρόνια, λοιπόν, πλήθωρα αρχαιολογικών εργασιών έχουν λάβει χώρα. Στις περιοχές που θίγονται άμεσα έ-

α) Το Πανεπιστήμιο του Gdansk ανέλαβε την έρευνα της δεξιάς όχθης του ποταμού.

β) Η Sudan Archaeological Research Society του Βρετανικού Μουσείου ανέλαβε την έρευνα της αριστερής όχθης του ποταμού και των νησίδων που σε μεγάλο αριθμό εντοπίζονται στο ύψος του Δ' Καταρράκτη.

γ) Η Σουδανική Αρχαιολογική Υπηρεσία (National Corporation for Antiquities and Museums - NCAM), φυσικά, διεξάγει πληθώρα ερευ-

ών και ανασκαφών σε όλη την απειλούμενη έκταση καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου.

Δυστυχώς, αν εξαιρέσει κανείς τη μονοετή αποστολή του Jean Leclant ως επιτετραμμένου της UNESCO στην περιοχή, το MDASP δεν έτυχε της συστηματικής χρηματοδότησης και κεντρικής επίστασης που έχαιραν οι εργασίες στο Ασσουν. Αν σε αυτό προστέσει και η διαπίστωση ότι μόνο η Monopole, η καναδική εταιρεία που εξέτασε τη δυνατότητα πραγματοποίησης του έργου, χρηματοδότησε σχετικά αρχαιολογική έρευνα (που έφερε σε πέρας ο Dr. K. Grzymski), ενώ οι λοιπές τεχνικές εταιρείες δεν συνέβαλαν οικονομικά στην υποστήριξη των αρχαιολογικών εργασιών, γίνεται αντιληπτό πόσο δύσκολο είναι το έργο που αναλαμβάνουν σχεδόν ανδραγάδες όσοι συμμετέχουν στο MDASP. Ευτυχώς κάποια κράτη ευαισθητοποιήθηκαν για το θέμα και με την πρόθυνη του χρόνου ενίσχυσαν την προσπάθεια με νέες αποστολές (π.χ. η ομάδα εργασίας του αμερικανού Stuart Tyson Smith).

Τέλος, δεν θα πρέπει να παραλείψουμε να αναφέρουμε ότι η μόνη εγκαταστημένη στο Σουδάν Γαλλική Αρχαιολογική Αποστολή ήταν αυτή που συνδράμησε τη NCAM στον εντοπισμό, την καταγραφή και την έρευνα των αρχαιολογικών θέσεων που απειλούνταν από τους νέους οικισμούς, στους οποίους θα μεταφερθούν οι άνθρωποι που ζούσαν στις περιοχές περί του Δ' Καταρράκτη.

Τα αποτελέσματα από τις εργασίες αυτές ήταν άμεσα και συχνά εντυπωσιακά:

- Εντοπισμός η διάσωση πολιτιστικών στοιχείων της Εποχής του Λίθου ως την περιοχή του Δ' Καταρράκτη, που ως τώρα θεωρούνταν εντελώς περιθωριακή.
- Διαπιστώθηκε ότι ο πολιτισμός της Εποχής του Χαλκού επεκτεινόταν σε ευρύτερη έκταση από όσο πιστευόταν μέχρι πρόσφατα. Γνωρίζουμε τώρα ότι, με κέντρο την πόλη Κέρμα στον Γ' Καταρράκτη, ακαθάριε περισσότερο από το ήμισυ όλης της Νοβιάς.
- Επανεκτιμήθηκε η επίδραση των «κλασικών» σουδανικών πολιτισμών της Napata και της Μερότη στην περιοχή.

4) Επιβεβαιώθηκε η σπουδαιότητα και η ισχύς των χριστιανικών κρατών της Νομβρίας (κάθως και η σχέση τους με τη «βυζαντινή» χριστιανοσύνη, κυρίως μέσω των ελληνικών επιγραφών).

5) Επιχειρήθηκε μέσω της Εθνοαρχαιολογίας η διάσωση πολιτισμικών μνημείων που επιβιώνουν ως σήμερα και που περ κινδυνεύουν να χαθούν με τις αναγκαστικές μετακινήσεις πληθυσμών.

Άραγε η Ελλάδα της Πολιτιστικής Ολυμπιάδας δεν θα έπρεπε να είχε ενδιαφερθεί να συμπεριλάβει σε μια τέτοια προσπάθεια διάσωσης της πολιτιστικής κληρονομιάς μιας χώρας που 200 σχεδόν χρόνια τώρα φιλοξενεί τόσους απόδημους πολίτες της;

Τόσους Αλέξανδρος
Αρχαιολόγος
Ελληνική Κοινότητα Χαρτούμ
P.O. Box 11111, Χαρτούμ

Σημειώση

1. Οι περισσότερες από τις πληροφορίες που παρατίθενται προέρχονται από τα άρθρα του Salah Mohamed Ahmed, «Merowe Dam Archaeological Salvage Project», *SUDAN & NUBIA* 7 (2003), σ. 11-14. Το εν λόγω περιοδικό εκδίδει η SABS.

Νέα πορίσματα επιβάλλουν την ανάγκη να ανοιχθεί «Ο Φάκελος Βεργίνα»

Στη Βεργίνα, πέντε πανεπιστημιακά αρχαιολογικά του ΑΓΘ, υπό τον αρχαιολόγο καθηγητή Μαν. Ανδρόνικο, ολοκληρώσαν το 1978-1980 με μεγάλη επιτυχία, την ανακάλυψη τριών βασιλικών τάφων από τους οποίους ο 2ος και ο 3ος βρέθηκαν ασυλτη. Παράλληλα με τη μεγάλη αυτή επιτυχία, στον ίδιο χώρο από τους ίδιους αρχαιολόγους, όπως προκύπτει από πολλά ιστορικά αποδεικτικά στοιχεία, που αναφέρονται λεπτομερειακά σε δύο σχετικά βιβλία μας, σημειώθηκε και μια μεγάλη πλάνη, η οποία συνιστά ακόμη ως εξής:

Όπως αναφέρουν οι αρχαίοι ιστορικοί Διόδωρος Σικελιώτης, Πλούταρχος και Πausανίας, ο βασιλιάς της Ηπείρου Πύρρος το 274/273 π.Χ. εισέβαλε αιφνιδιαστικά στη Μακεδονία, όπου βασιλευσε ο Αντίγονος Γονάτας. Όταν τα στρατεύματά του Πύρρου, κατά τους ίδιους ιστορικούς, έφτασαν στις Αίγες (Βεργίνα), όπου κατά παράδοση θάβονταν οι μακεδόνες βασιλείς, εσώλησαν όλους του βασιλικούς τάφους, αφαιρέσαν όλα τα κτερίσματα και διασκορπίσαν τα οστά όλων των βασιλευών.

Ο καθηγητής Ανδρόνικος, στο βιβλίο του «Βεργίνα-Οι βασιλικοί Τάφοι», αναφέρεται στη σύλληψη των τάφων από τον Πύρρο, αλλά αποσιωπά ότι «από αυτήν εντελώς συμπτωματικά φαίνεται ότι γλίτωσε ο τάφος του Φιλίππου». Ο τάφος όμως του Φιλίππου, που είχε ταφεί εκεί 62 χρόνια πριν από την εισβολή του Πύρρου, ήταν σε όλους γνωστός και δεν ήταν δυνατόν να διασωθεί από τη σύλληψη, όταν μάχιστα ο Πύρρος για την ολοκλήρωση του έργου του εγκατέστησε στη Βεργίνα φρουρά μισθοφόρων Γαλατών, οι οποίοι παρέμειναν μέχρι την εκδίωξη του Πύρρου τον επόμενο χρόνο.

Με βάση την ιστορική αυτή πλάνη δόθηκαν από τους αρχαιολόγους ερμηνείες για την ταυτότητα των βασιλικών τάφων, των νεκρών και των κτερισμάτων τους, που όπως έχει αποδειχθεί, δεν είναι ακριβείς. Ειδικά για τα κτερίσματα, μπορεί να αποδειχθεί εύκολο ότι δεν έχουν σχέση με το βασιλιά Φίλιππο Β', χωρίς να εξαιρούνται ακόμα και οι δύο άγιες κνήμες, που λόγω χυλότητας του βασιλιά θα μπορούσε να πιστευθεί κανείς ότι ανήκαν σε αυτόν.

Ως συνέπεια της πλάνης αυτής αποδόθηκαν λανθασμένα στον βασιλιά Φίλιππο Β' και στην τελευταία του σύζυγο Κλεοπάτρα, τα οστά δύο άλλων επιφανών νεκρών, που είχαν ταφεί στον τάφο II, μετά την εκδίωξη του Πύρρου, το 273 π.Χ. Ο Φίλιππος Β' όμως, όπως προκύπτει από ισχυρά αποδεικτικά στοιχεία, δεν τάφηκε στον τάφο II αλλά στον παρακείμενο τάφο III, το 336/335 π.Χ., τα δε οστά του δεν υπήρξαν γιατί διασκορπίστηκαν.

Εκτός όμως από τα στοιχεία αυτά, από τις σχετικές εκδόσεις, αρχικά δύο και αργότερα και τρίτου ανθρώπου, ο καθηγητής Παπασπητιού (Νικ. Ι. Ξηροπούλης, Ερ. Langenscheidt, Α. Μπαρτζώικα), προκύπτει ότι «τα οστά ανδρός και γυναίκας του τάφου II δεν ανήκουν στο βασιλιά Φίλιππο Β' και στη γυναίκα του Κλεοπάτρα (Αρχαιολογική Εφημερίδα 1981, «Science» 21. 4. 2000).

Ομάδα άγγλων επιστημόνων υπό τον Dr. J. Musgrave, που κληθήκε αμέσως μετά στη Βεργίνα και ασχολήθηκε με την εξέταση των ίδιων οστών, υποστήριξε σε Διεθνές Συνέδριο ότι με βάση τα οστά

του κρανίου επέτυχε να αναπαράσσει τη μορφή του βασιλιά Φιλίππου Β' τον οποίο ταύτισε με το νεκρό του τάφου αυτού (Πρακτικά XII Διεθνούς Συνεδρίου Κλασικής Αρχαιολογίας, ΥΠΠΟ, Αθήνα 4-10. 9. 1983).

Με βάση τα πολλά αποδεικτικά ιστορικά στοιχεία, την ερμηνεία των ταφικών κτιρίων και ευρημάτων, καθώς και τα σχετικά συμπεράσματα των τριών ανθρώπινων καθηγητών, είμαστε σε θέση να υποστηρίξουμε την πρώτη άποψη των τριών ανθρώπων, αλλά και συγχρόνως να αποδειχθούμε ότι: τα οστά του κρανίου που μελέτησαν οι βρετανοί επιστήμονες και κατέληξαν στο αναφερόμενο επιστημονικό επίτευγμά, δεν έχουν καμία σχέση με το βασιλιά Φίλιππο Β'.

Θεωρήθηκε από τον καθηγητή Ανδρόνικο και την ομάδα των αρχαιολόγων συνεργατών του ότι η σκληρή κυνηγιού που εικονίζεται στην τοιχογραφία της πρόσοψης του τάφου II διαβρωματίστηκε στη Μακεδονία και σχετίζεται με το βασιλιά Φίλιππο Β', τον οποίο εντοπίζουν στο πρόσωπό του «ρωμαλέο ιππέα (ο οποίος αντιμimetίζει ένα λιοντάρι».

Αντίθετα με την ερμηνεία αυτή, από τις σχετικές δικές μας έρευνες, έχουν προκύψει τα εξής:

- τάφος II κατασκευάστηκε αρχικά ως μονοθάλαμος και τάφηκαν σ' αυτόν, το 316 π.Χ., ο βασιλιάς Αρριδιάδης με την οικογένειά του, που είχαν διακοσνηθεί το 317 π.Χ. από την Ολυμπιάδα.
- ίδιος τάφος, μετά την εκδίωξη του Πύρρου, διαμορφώθηκε στη σημερινή του μορφή, με την προσθήκη του προθάλαμου και την περιήφηση τοιχογραφία του κυνηγιού, το οποίο από τις πληροφορίες του Αρριανού (Δ', 13, 22) προκύπτει ότι δεν έλαβε χώρα στη Μακεδονία αλλά στη Βακτριανή το 327 π.Χ. με τη συμμετοχή του Μεγάλου Αλεξάνδρου, όταν ο βασιλιάς Φίλιππος Β' είχε για πέδω-νο 9 χρόνια πριν, Ο Αρριανός, με την περιγραφή του, «φωτογραφίζει», θα λέγαμε, την ομοιότητα στις σκηνές κυνηγιού Βεργίνας-Βακτριανής.
- Στο κέντρο της τοιχογραφίας βλέπουμε έφιππο τον Μεγάλο Αλέξανδρο να φέρει αμφοτέρω όμοια με αυτό που αναφέρουν οι Διόδωρος Σικελιώτης και Πλούταρχος ότι έφερε στην Ασία ως βασιλιάς. Οι τρεις πέρσες θυρωροί που βλέπουμε στην ίδια τοιχογραφία φέρουν ιδιόμορφο πλόι, όμοιο με αυτόν που φέρουν σήμερα οι κάτοικοι του Αφγανιστάν.
- Και τα δυο αυτά σημεία, μεταξύ πολλών άλλων, αποτελούν σημαντικά αποδεικτικά στοιχεία για την ταυτότητα του νεκρού βασιλιά.
- Ρωμαλέος ιππέας που αντιμimetίζει ένα λιοντάρι δεν είναι ο Φίλιππος Β' αλλά ο Πτολεμαίος του Λάγου, ο οποίος, κατά τον Πλούταρχο και Pausanias, «ήταν νόθος γιος του Φιλίππου και του εμοσίως κατακλιθέντος στη μορφή και στο χαρακτήρα».
- Η άλλη άποψη ορισμένων αρχαιολόγων, οι οποίοι ταυτίζουν τον έ-διο ρωμαλέο ιππέα με το βασιλιά Αρριδιάδη, στρείται αλθροβό-νενας. Αυτό δικαιολογείται από τη διαπίστωση ότι ο Αρριδιάδης, κατά τους αρχαίους ιστορικούς, «νιπέρερε από ανιάτη ψυχική νό-σο, ήταν σωματικά και πνευματικά ασθενής», κατά δε τον Πλού-ταρχο, ήταν «ειδωλό βασιλεύς και αθάνητος ως νήπιος». Είναι ζή-τημα, επομένως, ο αν στυχής αυτός βασιλιάς έπυεσε ποτέ, πολύ περισσότερο δε αν είχε τη δύναμη και την ικανότητα να αντιμimet-τίζει ένα επιβήτονο λιοντάρι!

Λόγω στενότητας χώρου δεν δύναμε περισσότερες πληροφορίες για το θέμα αυτό, που το αναπτύσσουμε όμως εκτεταμένα τό-σο σε σχετικό βιβλίο μας όσο και στην ηλεκτρονική μας διεύθυνση www.tdrpazois.gr

Υστερα από την αναδρομή αυτή, προτείνουμε, για λόγους σε-βασμού προς την εθνική μας ιστορία και την αλήθεια, να ανοιχθεί «Ο Φάκελος Βεργίνα».

Μόνο με μια νέα ερμηνευτική διαδικασία, στην οποία θα κυριαρ-χει ο διάλογος, είναι δυνατόν να αποκατασταθεί η σοβαρή αλλοίω-ση που έχει υφιστάι με σημαντική περίοδο της αρχαίας ελληνικής ιστορίας και να αποκλεισθεί η αλήθεια για το ποιος είναι η βασιλική οικογένεια που τάφηκε μετά το 273 π.Χ. στους τάφους II και III της Βεργίνας.

Τριανταπόλυτος Δ. Παπαζώης
ιστορικός ερευνητής
Παπαζώης 7, 55131, Θεσσαλονίκη
e-mail: papazoid@tdrpazois.gr
website: <http://www.tdrpazois.gr>